

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zemědělská fakulta

katedra účetnictví a financí

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Vliv územních rozpočtů na fiskální situaci členských států EU

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Milan Jílek, Ph.D.

Autor:

Bc. Václav Adam

2006

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma
„Vliv územních rozpočtů na fiskální situaci členských států EU“
vypracoval samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu
literatury.

V Táboře, 12. dubna 2006

Děkuji vedoucímu diplomové práce, Ing. Milanu Jílkovi, Ph.D., za cenné rady a připomínky k diplomové práci.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Bc. Václav ADAM

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Název tématu: Vliv územních rozpočtů na fiskální situaci členských států EU
The Impact of Sub-national Government Budgets on the Fiscal
Performance of EU Member Countries

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

(v zásadách pro vypracování uveďte cíl práce a metodický postup)

Cíl práce: Identifikovat vliv územních rozpočtů na fiskální situaci členských zemí EU.
Empirická analýza.

Postup zpracování:

- a) Základní charakteristiky fiskální situace zemí EU v souvislosti aplikací „Maastrichtských kritérií“ a „Paktu stability a růstu“.
- b) Fiskální význam územních rozpočtů v jednotlivých zemích.
- c) Vliv územních rozpočtů na fiskální situaci zemí.
- d) Mechanismy využívané k prevenci fiskálních nerovnováh na územní úrovni rozpočtů. Prevence možného zhoršování fiskální situace zemí vlivem fiskální decentralizace.

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah průvodní zprávy: 60 – 70 stran

Seznam odborné literatury:

1. DAFFLON, B.: *Local Public Finance in Europe: Balancing the Budget and Controlling the Debt*; Edward Elgar Publishing Limited: Cheltenham, 2002
2. KOPITS, G.: Fiscal Rules: Useful Policy framework or Unnecessary Ornament? *IMF Working Paper*, 2001, (č. WP/01/145), pp. 23.
3. *Public finances in EMU 2003. COM(2003) 283 final*. Brussels: European Commission. Directorate General for Economic and Financial Affairs, 2003.
4. TER-MINASSIAN, T.: Decentralization and Macroeconomic Management. *IMF Working Paper* International Monetary Fund. 1997, (WP/97/155):16.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Milan Jílek, Ph.D.

Konzultant:

Datum zadání diplomové práce: únor 2005

Termín odevzdání diplomové práce: 30. 4. 2006

L.S.

prof. Ing. František Střeleček, CSc.
Vedoucí katedry

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.
Děkanka

V Českých Budějovicích dne 27. února 2005

1. Vymezení problému

1.1 Veřejné finance ve smíšené ekonomice

Pro většinu zemí světa je charakteristická tzv. **smíšená ekonomika**. Jde o kompromis mezi základními alternativními ekonomickými systémy – mezi tržní a příkazovou ekonomikou. Ekonomika ve vyspělých zemích nepředstavuje ani jednu z těchto krajních alternativ, realitou je systém smíšený. Smíšená ekonomika je kompromisem mezi ortodoxním pojetím úlohy a významu tržní regulace a objektivní potřebou korekce tržních selhání prostřednictvím státu (SAMUELSON [11]). Jedná se o ekonomický systém založený na koexistenci:

- veřejného a soukromého sektoru
- různých forem vlastnictví (soukromé, státní, municipální)
- dvou rozdílných mechanismů koordinace ekonomických aktivit (tržního a veřejného)

Smíšená ekonomika tedy umožňuje působení tržních sil, ale ponechává určité specifické aktivity v rukou státu. Tržní systém za určitých okolností selhává při dosahování efektivnosti, stability a spravedlnosti. Tržní selhání jsou argumentem pro vládní zásahy. Na druhou stranu lze konstatovat, že účast státu v ekonomice ještě nedává záruku nápravy zmíněných tržních nedokonalostí, někdy pokusy vlády řešit problémy mohou situaci ještě zhoršit.

Veřejný sektor bývá definován jako ta část národního hospodářství, která je financována z **veřejných financí**, řízena a spravována **veřejnou správou**, rozhoduje se v ní **veřejnou volbou** a podléhá **veřejné kontrole**. **Finanční vztahy v rámci veřejných financí** se od jiných finančních vztahů liší zejména uplatňováním **třech základních principů**, kterými jsou **nenávratnost, neekvivalence a nedobrovolnost** (JÍLEK [6]).

Jednotlivé subjekty veřejné správy, aby mohly plnit cíle stanovené veřejnou vládou, potřebují soustředit veřejné příjmy a uskutečnit veřejné výdaje. Tyto subjekty sestavují rozpočty veřejných příjmů a veřejných výdajů, tedy **veřejné rozpočty**.

1.2 Fiskální nerovnováha veřejných rozpočtů

Existuje-li nesoulad mezi objemem reálně získaných veřejných prostředků (veřejných příjmů) a reálně užitých veřejných prostředků (veřejných výdajů), vzniká problém fiskální nerovnováhy, tedy nerovnováhy veřejných financí. Tato nerovnováha může být z hlediska časově omezeného horizontu charakterizována **rozpočtovým deficitem** a z hlediska dlouhodobého časového horizontu **veřejným dluhem**. Vznik krátkodobé fiskální nerovnováhy je v určitých případech nezbytný a účelný a nemusí vést k vážným

ekonomickým problémům. Dlouhodobá fiskální nerovnováha ve formě veřejného dluhu je ekonomickým problémem s vážnými důsledky (DVOŘÁK [3]). Vysoký veřejný dluh má negativní makroekonomické důsledky – dochází k růstu úrokových sazeb, k vytěsňování soukromých investic a k inflačním tlakům. Dlouhodobý finanční negativní důsledek deficitu spočívá v tom, že je nutno jej krýt. To vede při dluhovém krytí k rostoucí úrokové zátěži a tedy i k budoucí vyšší daňové zátěži. Vysoký veřejný dluh způsobuje nespravedlivé a neslušné mezigenerační přerozdělování (PEKOVÁ [10]).

Veřejné rozpočty zahrnují státní rozpočet, mimorozpočtové fondy a místní rozpočty. Největší význam z hlediska objemu veřejných příjmů a výdajů mají státní rozpočty, ale fiskální situaci dané země mohou výrazně ovlivnit i místní rozpočty – tedy rozpočty územní samosprávy a také různé mimorozpočtové fondy, zdravotní pojišťovny apod. Velké objemy veřejných výdajů se mohou „skrývat“ v různých vládních agenturách či transformačních institucích. Při vyjadřování celkového salda veřejných rozpočtů se provádí konsolidace. Důvodem jsou půjčky v rámci vládního sektoru, které jsou zaúčtovány jako výdaj věřitelské složky a financování dlužnické složky veřejných rozpočtů. Důležitým údajem je vývoj deficitu veřejných rozpočtů ve vztahu k HDP země. Tento ukazatel je jedním z konvergenčních kritérií pro vstup do hospodářské měnové unie (EMU), přičemž hraniční hodnota byla stanovena na 3 % HDP. Dalším důležitým ukazatelem a zároveň konvergenčním kritériem pro vstup do EMU je podíl celkového veřejného dluhu k HDP dané země. Zde byla stanovena maximální hodnota ve výši 60 % HDP (DVOŘÁK [3]).

Veřejný dluh je jednou z alternativ řešení krátkodobé fiskální nerovnováhy. Z dlouhodobého hlediska však není řešením, ale pouze odložením problému. Je základním projevem dlouhodobé fiskální nerovnováhy. Ke snížení objemu veřejného dluhu na únosnou míru, za kterou je v současné době nutno považovat 60 % HDP, což je konvergenční kritérium EMU, vedou dvě hlavní cesty – **pasivní**, tj. pozitivní vliv exogenních faktorů a **aktivní**, tj. vládní hospodářsko-politická opatření. Za exogenní faktor s pozitivním vlivem lze považovat např. tempo ekonomického růstu, které převyšuje efektivní reálnou úrokovou sazbu veřejného dluhu. Jedná se o nejpřirozenější a nejúčinnější faktor, jenž redukuje podíl veřejného dluhu na HDP. Dalším příkladem exogenních faktorů mohou být zahraniční dary či prominutí dluhu. Při aktivním řešení veřejného dluhu bývá problémem nepopulárnost většiny hospodářsko-politických opatření, cílených na snížení podílu veřejného dluhu na HDP. Tato opatření mohou zahrnovat zvýšení daňového zatížení za účelem splacení veřejného dluhu či škrty ve vládních výdajových programech. Jedná se o záležitosti značně nepopulární u voličů, tedy i u politiků (DVOŘÁK [3]).

1.3 Územní rozpočty jako součást veřejných financí

Význam územních rozpočtů je v jednotlivých zemích různý. Závisí na historických tradicích, na struktuře veřejné vlády, na modelu místní správy, na míře fiskální decentralizace, tj. na přiřazení veřejných příjmů do rozpočtů nižších vládních úrovní. Od poloviny 20. století se prosazuje **trend decentralizace kompetencí ze státu na územní samosprávu**, ale i **posilování odpovědnosti jednotlivých stupňů územní samosprávy za rozvoj svého území** (PEKOVÁ [10]). Převod kompetencí, tedy pravomocí i odpovědnosti (především v oblasti zabezpečování lokálních a regionálních veřejných statků), je doprovázen převodem finančních prostředků z centra na územní samosprávu. Cílem je zvýšit efektivnost ve veřejném sektoru. Stát uznává schopnosti územní samosprávy zajišťovat efektivněji než stát některé veřejné statky pro obyvatelstvo a případně efektivněji zabezpečovat i další úkoly ve veřejném zájmu. To vede k **posilování významu územních rozpočtů** v posledních desetiletích. Pokud fiskální decentralizace (převod finančních prostředků) zaostává za převodem kompetencí, dostávají se územní rozpočty do tzv. fiskálního stresu. To může způsobit i **velkou deficitnost hospodaření a nárůst dluhu územní samosprávy**.

Pokud se hospodaření obce či regionu dostane do situace, kdy nemá ve svém rozpočtu dostatečné množství nenávratných finančních prostředků na krytí potřeb, lze je za určitých podmínek nahradit návratnými zdroji. Tyto zdroje však bude muset obec, region dříve či později vrátit svým věřitelům. Vedle splátky jistiny bude muset splatit i úrok. Návratné příjmy jsou tedy spojeny s **úrokovým zatížením**, které může i významně zatěžovat budoucí hospodaření územní samosprávy. V řadě vyspělých zemí se zejména v 70. a začátkem 80. let 20. století úvěrové zatížení územní samosprávy, hlavně obcí, vyvíjelo dost nekontrolovatelně. Na zadlužení územní samosprávy měla vliv i inflace, a to jednak tím, že vede k růstu investičních i neinvestičních nákladů v lokálním a regionálním veřejném sektoru, jednak tím, že na inflaci vydělává dlužník. Právě v tomto období se i vyspělé země potýkaly s poměrně vysokou mírou inflace. Velké zadlužování obcí a inflační působení municipálního dluhu v ekonomice byly v řadě vyspělých zemí důvodem, proč byla (a od té doby stále je) **míra zadlužení územní samosprávy regulována** (PEKOVÁ [10]).

Fiskální decentralizace má své makroekonomické důsledky, které je potřeba zvažovat a řešit. Výdaje územních rozpočtů jsou součástí celkových veřejných výdajů a tedy i součástí agregátní poptávky a působí na základní makroekonomické veličiny (HDP, inflace atd.). Obecně sice platí, že centrální vláda provádí makroekonomické politiky pomocí státního rozpočtu. Ale v důsledku fiskální decentralizace centrální vláda ztrácí některé daňové nástroje

nebo kontrolu nad velkou částí veřejných výdajů, a to může významně omezit manévrovací prostor centrální vlády. **Fiskální operace územních vlád** mohou mít důležité makroekonomické efekty, které při absenci účinných koordinačních mechanismů **mohou odporovat makroekonomické stabilizační politice centrální vlády** (TER-MINASSIAN [13]). Toto je další argument pro sledování a zkoumání toho, jaký vliv mají územní rozpočty na fiskální situaci států.

2. Význam územních rozpočtů

Význam územních rozpočtů je determinován postavením územní samosprávy, tj. funkcemi územní samosprávy, její strukturou, rozsahem samosprávné i přenesené působnosti, kompetencemi jednotlivých orgánů, atd. Neplatí jednoznačně, že ve federálních státech má územní samospráva více pravomocí. Například v unitárních severských zemích je decentralizace kompetencí, ale i veřejných příjmů na územní samosprávu vyšší než v Německu. V některých zemích má ústřední vláda velmi omezené možnosti ovlivňovat územní samosprávu, která má zákonem jasně definované úkoly (Dánsko). Naopak existují země, kde nižší stupeň územní samosprávy musí respektovat nařízení vyššího stupně, respektive ústřední vlády.

V současné době se ve vyspělých zemích prosazuje trend fiskální decentralizace, což zvyšuje význam územních rozpočtů. DAFLON [2] tvrdí, že na základě teorie fiskálního federalismu bývá **redistribuční a stabilizační funkce veřejných financí** realizována **centrální vládní úrovní**. Oproti tomu přenesení **alokační funkce** na územní úroveň je předurčeno tím, že závisí na nákladech a užiticích veřejných statků, které jsou zajišťovány **centralizovaně**, nebo **decentralizovaně**, přičemž stát uznává schopnost územní samosprávy zajišťovat některé veřejné statky efektivněji. Empirické zkoumání decentralizace funkcí veřejných financí ukazuje, že tyto tři základní funkce jsou prováděny převážně centrální úrovní s různými stupni decentralizace na jednu nebo více nižších úrovních. To je dáno tím, že velký objem veřejných výdajů je určen množstvím politických cílů, které nemohou být adekvátně sledovány nekoordinovanými akcemi územních rozpočtů (TANZI [12]). Dále podle WILDASINA [15] je daňový systém (kterým jsou determinovány příjmy veřejných rozpočtů) obecně více efektivní a spravedlivý, když je daňová pravomoc přidělena federální vládě.

2.1 Předpoklady fungování územní samosprávy

Aby mohla územní samospráva úspěšně plnit své funkce (samosprávné i přenesené), je nutné jí vytvořit potřebné předpoklady. Ty lze shrnout do dvou skupin (PEKOVÁ [10]):

- 1) **legislativní předpoklady** – je potřebné schválit zákony, které umožňují územní samosprávě vykonávat všechny její funkce, vymezují její autonomii, ale i rámcově pravidla hospodaření, neboť územní samospráva není finančně úplně soběstačná a tudíž zcela nezávislá na státu.

- 2) **ekonomické předpoklady** – umožňují jednotlivým stupňům územní samosprávy hospodařit s určitou mírou finanční autonomie.

2.2 Funkce územní samosprávy

Územní samospráva je **reprezentantem svých občanů**, přirozeným ohniskem komunity. Zároveň by však měla s občany spolupracovat. Rozhodovací pravomoc mají v systému zastupitelské demokracie volené orgány dané obce či regionu, ale ve vyspělých zemích se věnuje pozornost zapojení občanů do práce v iniciativních a poradních orgánech. Činnost i hospodaření územní samosprávy je tudíž pod kontrolou obyvatel. To působí jako zpětná vazba pozitivně jak na činnost volených a výkonných orgánů, tak na hospodaření územního rozpočtu.

Na svém území plní územní samospráva různé funkce, které však spolu úzce souvisí. Jedná se o **funkci sociální, ekonomickou a územně technickou** (PEKOVÁ [10]).

Sociální funkce územní samosprávy vyplývá z toho, že jde o společenství občanů, v jehož rámci je potřebné rozvíjet kulturně-sociální kontakty. Územní samospráva se v moderní době angažuje v zabezpečování sociální péče a sociálních služeb pro chudší vrstvy obyvatel. V jejím rámci se snaží, byť oproti státu velmi omezeně, snižovat nespravedlnost v rozdělování. Územní samospráva se též stará o bezpečnost občanů bez ohledu na to, z jaké sociální vrstvy pocházejí, podílí se na ochraně jejich majetku, např. tím, že zřizuje městskou policii.

Ekonomická funkce územní samosprávy souvisí s potřebou zmírňovat lokální či regionální projevy tržního selhání. Jako nestátní, veřejnoprávní subjekt má za úkol zabezpečovat veřejné statky pro své občany. Územní samospráva může za určitých podmínek vystupovat i jako soukromoprávní subjekt, může pronajímat či prodávat svůj majetek, v omezené míře může podnikat atd. Územní samospráva ovlivňuje v rámci možností, které jsou dány zákonem, sociálně ekonomický rozvoj svého území. Usiluje o zvýšení ekonomického potenciálu dané obce, regionu vytvářením příznivého podnikatelského prostředí, např. v oblasti technické infrastruktury. Ekonomická funkce se stále více dostává do popředí zájmu v souvislosti se snahou angažovat územní rozpočty při stabilizaci ekonomiky.

Územně technickou funkcí územní samosprávy se rozumí optimální využití daného území na základě územního plánu k různým aktivitám.

2.2.1 Klíčová úloha územní samosprávy – zabezpečování veřejných statků

Klíčovou úlohou územní samosprávy, tedy i územního rozpočtu, je zabezpečit pro své obyvatelstvo celou řadu veřejných statků. Veřejné statky jsou takové statky, u nichž dochází z různých důvodů k tzv. tržnímu selhání, kdy soukromý sektor nemůže či nemá zájem zajistit dané statky v požadované kvantitě či kvalitě, a proto jsou tyto statky poskytovány státem a územní samosprávou. Proto jsou veřejné statky financovány, popř. spolufinancovány z veřejných rozpočtů (ze státního rozpočtu, státních fondů, z územního rozpočtu,...). Teorie veřejných financí rozlišuje veřejné statky na čisté a smíšené.

2.2.1.1 Čisté veřejné statky

Čisté veřejné statky jsou statky kolektivní spotřeby, jejich spotřeba je automatická. Jejich základní charakteristiky neumožňují, aby se tu při alokaci zdrojů mohl uplatnit tržní mechanismus. Pro čisté veřejné statky jsou charakteristické (JÍLEK [6]):

1) nedělitelnost spotřeby – všichni možní spotřebitelé spotřebovávají statek společně a nelze tedy zjistit podíl jednoho spotřebitele na celkové spotřebě statku. Celkové množství statku je spotřebováno v úhrnu a úroveň spotřeby jednoho spotřebitele tedy nesnižuje spotřebu dalšího spotřebitele. To zároveň znamená, že spotřeba veřejného statku má na rozdíl od soukromého statku **nerivalitní charakter**. Spotřeba takového statku kterýmkoliv jednotlivcem nezpůsobuje omezení spotřeby ostatních jednotlivců. Užitek čistých veřejných statků je plně externí. Například vládní programy ochrany životního prostředí přinášejí užitek celé společnosti.

2) nulové mezní náklady na spotřebu každého dalšího spotřebitele – jelikož čisté veřejné statky jsou spotřebovávány v souhrnu, přístup dalšího spotřebitele nic nestojí. Mezní náklady na poskytování těchto statků jsou tedy nulové. Celkové náklady však nulové nejsou. Financování těchto statků může být značně nákladné a vzniká tedy problém hrazení těchto nákladů. Z toho plyne nutnost rozpočtového financování veřejných statků na základě politického procesu.

3) nevylučitelnost ze spotřeby – spotřebitel čistého veřejného statku je ze spotřeby nevylučitelný. Nevylučitelnost může být zapříčiněna technickou neproveditelností vyloučení, např. u veřejného osvětlení, popřípadě vylučitelnost může být sice realizována, ale je zároveň neefektivní. Vyloučení ze spotřeby totiž nijak neovlivní užitek dalších spotřebitelů, je tedy efektivní umožnit spotřebu všech osob, jejichž užitek je větší než

nula. V této souvislosti je zmiňován problém tzv. **černého pasažéra**, který veřejné statky využívá, ale nechce za ně platit. Náklady na evidenci jeho spotřeby a vynucení platby, resp. jeho vyloučení ze spotřeby by byly neúměrné. Proto je produkce těchto statků financována z daňového výnosu.

2.2.1.2 Smíšené veřejné statky

Řada statků má uvedené charakteristiky veřejných statků jen v určité míře. Existují tzv. **smíšené (veřejné) statky**, které jsou rovněž statky kolektivní spotřeby, ale od čistých veřejných statků se podle HAMERNÍKOVÉ [4] odlišují tím, že:

1) je u nich dělitelná kvantita – je tedy možné poměrně přesně určit podíl jednotlivce na jejich spotřebě. Lze tudíž i ocenit tuto spotřebu, je možno stanovit uživatelský poplatek jako modifikovanou cenu za jednotku spotřeby veřejného statku. Jde o modifikovanou cenu proto, že o této ceně se nerozhoduje na trhu na základě nabídky a poptávky, ale ve volených orgánech, např. v zastupitelstvu obce, tzn. rozhoduje se politickými hlasy.

2) není však dělitelná kvalita (standard veřejného statku) – například přetížená dálnice způsobuje ztrátu času všechny účastníky provozu, vyšší spotřebu pohonných hmot, znečištění životního prostředí zplodinami. Nastává tzv. **efekt přetížení**, tedy snížení kvality pro všechny. V takovém případě bude vhodné omezit spotřebu uvalením mýtného (uživatelského poplatku).

2.2.1.3 Veřejně poskytované statky

Je třeba odlišit veřejný statek a veřejně poskytovaný statek. V čisté podobě lze nalézt poměrně málo veřejných statků v čisté podobě a pokud by byly jediným důvodem pro existenci veřejného rozsahu, byl by jeho rozsah mnohem menší, než je ve skutečnosti. Nelze tedy tvrdit, že všechny statky veřejně poskytované jsou statky veřejné, které splňují výše uvedené teoretické charakteristiky. Existují veřejně poskytované soukromé statky, které by sice mohly být zabezpečovány pomocí tržního mechanismu, ale vlády se z rozličných důvodů (sociálních, kulturních, politických) rozhodly financovat je z veřejných financí. Tyto statky se tudíž stávají veřejnými (správněji veřejně poskytovanými). Příkladem může být vzdělání na veřejných školách při neexistenci školného.

2.3 Příjmy územních rozpočtů

2.3.1 Vlastní příjmy územních rozpočtů

Obecně se považuje za vhodné, aby vlastní příjmy územních rozpočtů splňovaly určité požadavky, podle PEKOVÉ [10] by měly být:

- a) **dostatečně výnosné** – aby umožnily dosáhnout přiměřené, požadované míry finanční soběstačnosti jednotlivých článků územní samosprávy.
- b) **do určité míry závislé na aktivitě** obce či regionu, tj. příjmy které může územní samospráva sama ovlivnit, např. příjmy z pronájmu majetku, příjmy z podnikání jako vedlejší činnosti.
- c) pokud možno **rovnoměrně rozloženy** – jak z hlediska prostorového, tak z hlediska časového, aby umožnily zabezpečovat veřejné statky bez větších disparit v přibližně stejné struktuře, kvantitě a kvalitě v různých obcích, regionech.
- d) **plánovatelné** – nejen v krátkodobém, ale i střednědobém a dlouhodobém časovém horizontu
- e) **administrativně nenáročné** na správu a výběr

Vlastní příjmy územních rozpočtů se člení podle charakteru na příjmy **daňové** a **nedaňové**.

2.3.1.1 Daňové příjmy územních rozpočtů

Daňové příjmy tvoří ve většině vyspělých zemích nejvýznamnější skupinu běžných (pravidelně se opakujících) příjmů územních rozpočtů.

Rozpočtová pravidla, v některých zemích zvláštní zákon, vymezují tzv. daňové určení, tzn. určují druhy daní, které jsou vybírány podle celostátně platných daňových zákonů, ale jejich výnos plyne celý, to jsou daně svěřené nebo z části do rozpočtů obcí nebo rozpočtů regionů.

Daně vybírané podle celostátně platných zákonů, jejichž **celý výnos plyne do územního rozpočtu** se nazývají **svěřené daně** (v ČR daň z nemovitostí).

Daně, u nichž je určen **podíl na celostátním výnosu**, který **bude příjmem územního rozpočtu**, jsou nazývány **sdílené daně**.

Mezi daňové příjmy územních rozpočtů patří také **místní, popř. regionální daně**, které uvalují na své občany a subjekty obce či regiony v rámci vlastní daňové pravomoci. Tato pravomoc je však většinou omezena celostátně platnými zákony, které určují předmět daně,

základ daně, rozmezí daňových sazeb, pravidla pro osvobození, atd. Např. v ČR zákon stanoví soustavu místních poplatků, z nichž si pak obce vyberou konkrétní daně, které uvalí.

V ČR se k daňovým příjmům podle rozpočtové skladby od roku 1997 řadí též **správní poplatky**. Jedná se o poplatky vybírané za správní úkony, zajišťované v rámci tzv. přenesené působnosti.

2.3.1.2 Nedaňové příjmy územních rozpočtů

Mezi **vlastní nedaňové příjmy** územních rozpočtů patří především:

1) příjmy z vlastního podnikání – tyto příjmy jsou ve vyspělých zemích tradičním příjmem rozpočtů územní samosprávy. Jde o zisky municipálních podniků, podíly na zisku podniků s majetkovým vkladem obce, regionu, příjmy z pronájmu nebo z prodeje majetku, příjmy z finančního investování.

zisky municipálních podniků – tento druh příjmů je závislý na počtu a velikosti těchto podniků, charakteru jejich činnosti a výše poplatku (ceny) za služby, které zajišťují a poskytují občanům i jiným subjektům (podnikům).

příjmy z podílu na zisku – tyto příjmy připadají v úvahu od podniků, u nichž má obec nebo region majetkový vklad. O majetkové účasti rozhodují volené orgány příslušného článku územní samosprávy.

příjmy z pronájmu a prodeje majetku – výše těchto příjmů závisí na tom, jaký majetek obec či region vlastní. Konkrétní rozhodnutí o tom, zda majetek prodat nebo pronajmout se odvíjí od ekonomické analýzy výhodnosti pronájmu nebo prodeje, a to nejen z krátkodobého, ale i z dlouhodobého hlediska.

příjmy z finančního investování – dočasně volné finanční prostředky může územní samospráva zhodnotit formou termínovaného vkladu za úrok či formou investice do obchodovatelných cenných papírů.

2) uživatelské poplatky za některé lokální a regionální smíšené veřejné statky

- uživatelské poplatky patří mezi běžné příjmy, ze kterých se financují běžné výdaje.

U různých lokálních a regionálních smíšených veřejných statků se volí různě velký uživatelský poplatek, často dotovaný z daňového výnosu, ale i z dalších nedaňových příjmů.

V současnosti se však prosazuje trend, aby se uživatelské poplatky konstruovaly v takové výši, která kryje ekonomicky nutnou výši nákladů spojenou s produkcí veřejných statků.

3) sankční pokuty – tyto příjmy jsou obtížně plánovatelné, mají zpravidla charakter doplňkových příjmů.

4) příjmy z mimorozpočtových fondů – do územních rozpočtů může územní samospráva převést i prostředky ze svých mimorozpočtových, zpravidla účelových peněžních fondů.

5) ostatní příjmy – mezi tyto příjmy se zařazují všechny ostatní příjmy nedaňového charakteru, které plynou do územního rozpočtu. Jde o příjmy ze sdružených prostředků, dary, výnosy z veřejných sbírek.

2.3.2 Dotace (nenávratné peněžní transfery)

Dotace z rozpočtové soustavy do územních rozpočtů jsou projevem existence přerozdělovacích procesů uvnitř soustavy veřejných rozpočtů, projevem **solidarity**. Potřeba dotací se většinou zdůvodňuje **potřebou obecné podpory obcí a regionů i podporou specifických činností, na kterých má stát zájem** a které jsou zabezpečovány obcemi či vyššími stupni územní samosprávy, a to jak v rámci samostatné působnosti, tak přenesené působnosti.

V teorii místních financí jsou zdůrazňovány tyto požadavky na systém dotačních vazeb (PEKOVÁ [10]):

- a) **nezávislost v rozhodování o použití dotace příjemcem** – to předpokládá využívání neúčelových dotací. Znamená to umožnit rozhodovací pravomoc voleným orgánům územní samosprávy.
- b) **příjmová dostatečnost** – to znamená z fiskálních důvodů doplnit finanční prostředky v územních rozpočtech, chybějící z objektivních důvodů.
- c) **spravedlnost v rozdělování a solidarita**
- d) **plánovatelnost** – alespoň ve střednědobém horizontu
- e) **jednoduchost kritérií pro poskytování dotací do územních rozpočtů a jejich alespoň střednědobá neměnnost**
- f) **ekonomická efektivnost** – neutrální dopad na rozhodování územní samosprávy
- g) **motivace územní samosprávy na dobrém hospodaření** – dotace by neměly být poskytovány na krytí deficitu územního rozpočtu, neměly by nahrazovat místní daně.
- h) **využívání i cílených grantů**

V některých zemích jsou dotace územním rozpočtům poskytovány přímo, ve federálních zemích z republikového (zemského apod.) rozpočtu, v unitárních zemích z ústředního rozpočtu, v některých zemích jsou poskytovány zprostředkovaně prostřednictvím zvláštního fondu.

V posledních desetiletích je snaha zvyšovat míru finanční soběstačnosti obcí a regionů a snižovat podíl dotací ze státního rozpočtu nebo alespoň snížit tempo růstu dotací, popř. dosáhnout, aby podíl dotací v celkových příjmech územních rozpočtů stagnoval. To však může vést k omezování kapitálových (investičních) dotací, nezvyšování, popř. i snižování kvality některých veřejných statků, např. municipální infrastruktury.

Zvýšení soběstačnosti územních rozpočtů a snížení podílu dotací z rozpočtové soustavy je motivováno snahou zvýšit hospodárnost ve využívání všech veřejných příjmů, neboť **dotace zpravidla vedou k růstu veřejných výdajů a ke snížení zájmu o efektivní využití vlastních veřejných příjmů.**

2.3.3 Návrtné příjmy územních rozpočtů

Hospodaření obce nebo regionu se může dostat do situace, kdy nemá ve svém rozpočtu dostatečné množství nenávrtných finančních prostředků na krytí potřeb, nemá ani vhodné finanční prostředky ve svých účelových mimorozpočtových fondech, pokud jsou tvořeny.

Chybějící nenávrtné finanční prostředky lze za určitých podmínek nahradit **návrtnými zdroji**, které však dříve nebo později bude muset obec, region **vrátit svým věřitelům**. Vedle splátky jistiny bude muset **splatit i úrok**. Návrtné příjmy územních rozpočtů jsou tudíž spojeny s úrokovým zatížením, které může i významně zatěžovat budoucí hospodaření obce, regionu. Placené úroky vždy snižují běžné výdaje územního rozpočtu používané na financování ostatních potřeb, především lokálních a regionálních veřejných statků.

Mezi **návrtné příjmy** územního rozpočtu patří

- **úvěr od peněžního ústavu**
- **příjmy z emise obligací**, popř. z dalších druhů cenných papírů
- **návrtné půjčky a výpomoci od jiných subjektů**, např. v rámci rozpočtové soustavy

2.3.3.1 Úvěr

Územní samospráva využívá především úvěry. Jsou pro ni relativně dostupnější než jiné druhy návrtných zdrojů financování a oproti využívání příjmů z emise obligací i levnějším návrtným příjmem. Využívá různé druhy úvěrů, a to

- **krátkodobé** se splatností do jednoho roku, resp. do konce kalendářního (rozpočtového) roku
- **střednědobé** se splatností do deseti let, v ČR pouze do 5 let
- **dlouhodobé**, ve vyspělých zemích se splatností delší než deset let, často v závislosti na životnosti investice, která je z úvěru financována. V ČR však na podstatně kratší dobu – v minulosti pro města a obce do deseti let, výjimečně do patnácti let.

Krátkodobý úvěr od peněžního ústavu využívají obce a regiony běžně, často i několikrát během rozpočtového období. Krátkodobé úvěry se využívají na **dočasné doplnění** především **běžných příjmů**, spíše ojediněle na financování investic. Využívání krátkodobého úvěru je **způsobeno** různými faktory, především **časovým nesouladem mezi tokem příjmů a tokem výdajů** na účtu rozpočtu u peněžního ústavu.

Střednědobé úvěry jsou zpravidla **účelové**. Obce a regiony čerpají úvěr vesměs na základě došlých faktur za investiční dodávky. Splácení jistiny i úroků z územního rozpočtu probíhá podle schváleného umořovacího plánu a úvěrové smlouvy. U střednědobých úvěrů už vystupuje do popředí **zajištění návratnosti** zapůjčených finančních prostředků. Je to o to složitější, že obec ani region nejsou podnikatelským subjektem; jejich hlavní náplní činnosti není podnikání, ale veřejně prospěšné činnosti. Návratnost vložených finančních prostředků na pořízení investice do lokálního a regionálního veřejného sektoru je zpravidla nepřímou návratná nebo dlouhodobě návratná. Právě střednědobé úvěry obce a regiony využívají **nejčastěji**.

Dlouhodobý úvěr využívají obce a regiony rovněž na financování investic, zejména v technické infrastruktuře. I tyto úvěry se většinou využívají na financování investic s nepřímou či dlouhodobou návratností. Dlouhodobé úvěry tvoří **největší objem** čerpaných úvěrů u většiny obcí a regionů.

Využití střednědobého a dlouhodobého úvěru a jeho splácení ovlivňuje i **úroková sazba**. Peněžní ústavy stanoví konkrétní výši úroku podle druhu úvěru, účelu, na jaký je úvěr poskytován, podle doby, na jakou je poskytován i podle formy ručení. Ve většině zemí neexistují pro územní samosprávu jakákoliv zvýhodnění pro čerpání úvěru ani ve výši úroku, ani v délce splatnosti úvěru.

Střednědobý nebo dlouhodobý úvěr na financování veřejné investice by měl být vždy důsledně spojen s **vyhodnocením zamýšlených investičních projektů a výběrem optimální investiční varianty**, aby budoucí splácení jistiny i úroku, které zatíží nejen současnou, ale i budoucí generaci, bylo únosné.

Za poskytnutý úvěr se musí příjemce úvěru (obec, region) **zaručit**, zejména svým majetkem, stále více se však využívá i ručení budoucími příjmy rozpočtu. **Ručení budoucími rozpočtovými příjmy** je ve vyspělých zemích nejčastější a nejjednodušší. Ukazuje i na schopnost splácet úvěr, protože mu předchází podrobná analýza minulého hospodaření i prognóza budoucího hospodaření. **Ručení majetkem** je možné tehdy, vlastní-li obec, region majetek, zejména nemovitý. Důležité je jeho reálné ocenění znalcem. Často si však peněžní ústav provádí ocenění nemovitostí sám, aby nebyl odhad nadhodnocen. Obce, regiony mohou **ručit za úvěr i cennými papíry**. Peněžní ústav může poskytovat úvěr na základě zástavy cenných papírů – jde o tzv. **úvěr lombardní**. Peněžní ústav si však musí prověřit, zda cenné papíry nabízené k zástavě jsou dostatečně likvidní se stabilním kursem.

2.3.3.2 Emise cenných papírů

Další způsob získání chybějících potřebných finančních prostředků je **emise cenných papírů**, většinou dlouhodobých, tzn. **obligací**. I toto je tedy možnost, jak získat návratné finanční prostředky na financování investičních potřeb v lokálním a regionálním veřejném sektoru.

Ve vyspělých zemích se výrazněji využívá tento způsob získávání chybějících finančních prostředků v posledních desetiletích, i když méně než úvěr, neboť emise cenných papírů je zpravidla nákladnější a menší obce si ji nemohou dovolit, resp. nemohou emitovat dluhopisy v takové nominální hodnotě, aby byly dobře umístitelné na finančním trhu.

I emise dluhopisů musí být **jištěna**. Způsob ručení je obdobný jako v případě využívání úvěru. **Emitent musí podrobně informovat veřejnost** i o svém hospodaření, o svém majetku, jeho struktuře atd. Tyto informace vypovídají o **bonitě daného článku územní samosprávy**, ratingu.

Výhodou emise dlouhodobých cenných papírů (obligací) je získání potřebných finančních prostředků okamžitě. Tento způsob se využívá i tehdy, není-li možné získat dlouhodobý bankovní úvěr. Tak se získají potřebné finanční prostředky sice najednou, avšak snížené o **náklady emise**, které mohou být i významné a o které se celkově sníží výnos z emise. Do nákladů na emisi cenných papírů patří **náklady na tisk cenných papírů**, jde-li o materializovanou listinnou formu, včetně ochrany před možností padělání. Dále to jsou **náklady na zprostředkování emise**, které jsou vesměs významné.

I s emisí municipálních cenných papírů jsou spojeny **úrokové náklady**. Úrokové sazby výrazně ovlivňují zájem subjektů – finančních investorů o cenné papíry emitované územní

samosprávou. Čím vyšší úrok, tím lze čekat větší poptávku po těchto cenných papírech. V některých zemích jsou z tohoto důvodu úrokové výnosy z těchto cenných papírů osvobozeny od daně z příjmu.

Emise municipálních cenných papírů vede v každém případě ke zviditelnění obce, regionu. Rozhodne-li se obec, region pro emisi cenných papírů, dochází k její prezentaci u široké veřejnosti, neboť emitent musí zveřejnit celou řadu údajů o svém hospodaření, aby o emitované cenné papíry měly zájem nejen peněžní ústavy, ale nejširší veřejnost. Čím lépe se prezentuje, tím snáze získá zájemce o koupi cenných papírů a může získat pro své záměry, zejména v investiční oblasti, i jiné subjekty, včetně podnikatelských firem.

2.3.3.3 Návrtné půjčky a finanční výpomoci od jiných subjektů

Často jde o **půjčky z ostatních rozpočtů v rámci rozpočtové soustavy**. Tyto půjčky jsou zpravidla **bezúročné**, nejsou tedy spojeny s úrokovým zatížením, což je jejich výhoda. Na jejich čerpání však nemají obce a regiony nárok a záleží na úvaze vyšší vládní úrovně, zda takovou půjčku poskytne. Poskytování těchto půjček a návratných finančních výpomocí upravují příslušné zákony (v ČR zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů).

2.4 Výdaje územních rozpočtů

Výdaje rozpočtů územní samosprávy, tzn. územních rozpočtů se člení obdobným způsobem, jako je tomu v případě výdajů státního rozpočtu.

2.4.1 Běžné a kapitálové výdaje územních rozpočtů

Nejčastěji se používá členění podle **ekonomického hlediska**, kdy **členíme výdaje veřejných rozpočtů na běžné a kapitálové**.

- 1) **Běžné výdaje** – jedná se o výdaje každoročně se opakující. Z běžných výdajů se financují běžné, pravidelně se opakující potřeby v příslušném roce – rozpočtovém období. Proto se někdy hovoří o neinvestičních nebo provozních výdajích, tzn. zejména organizací v lokálním a regionálním veřejném sektoru, které zajišťují pro občany veřejné statky.
- 2) **Kapitálové výdaje** – jde o výdaje jednorázové, neopakující se. Kapitálové výdaje financované z kapitálového rozpočtu, resp. kapitálové části rozpočtu představují jednak výdaje vynakládané na pořízení nových investic, ale i výdaje na splácení jistiny půjček, které si v minulosti daný článek územní samosprávy půjčil na financování

investice. Úroky z půjček se hradí z běžného rozpočtu. Jestliže se v minulosti použil na financování investičních potřeb velký podíl návratných návratných úvěrů a půjček, může se stát, že v dalších letech bude splácení půjček břemenem a pohltí významnou část výdajů územního rozpočtu, placení úroků si vyžádá úsporná opatření v běžných výdajích územního rozpočtu.

2.4.2 Členění výdajů územních rozpočtů podle funkcí veřejných financí

I v případě územních rozpočtů se pro ekonomické analýzy využívá členění výdajů podle funkcí veřejných financí:

- 1) **Alokační výdaje** – zahrnují výdaje obcí a regionů na nákup služeb od soukromých firem nebo od svých municipálních podniků pro zabezpečování lokálních a regionálních veřejných statků. Na výši těchto výdajů má vliv nejen rozsah lokálního a regionálního veřejného sektoru, ale i rozsah odpovědnosti i pravomoci v oblasti zabezpečování tzv. preferovaných veřejných statků a statků přesahujících svým významem příslušné území, využívaných i ostatním obyvatelstvem (byť i nepravidelně), statků s dopadem do externalit. Jde zejména o služby ve školství, ve veřejném zdravotnictví a péči o zdraví v širším slova smyslu, sociální péči, zajištění bezpečnosti apod. Obce se obvykle významně podílí na financování vodovodů, kanalizací, municipální infrastruktury, municipálních ekologických zařízení a dalších služeb.
- 2) **Redistribuční výdaje** – tyto výdaje územních rozpočtů, ve větší míře pak v případě rozpočtů vyšších stupňů územní samosprávy, souvisejí s poskytováním peněžních transferů (dotací) z regionálního rozpočtu do rozpočtů obcí na svém území. Tyto dotace jsou nástrojem přerozdělování do chudších obcí a mikroregionů s cílem pomoci jejich ekonomickému rozvoji. V omezené míře se používají finanční prostředky územních rozpočtů na peněžní transfery obyvatelstvu, tzn. výdaje na doplňkové mimořádné sociální výpomoci a dávky, příspěvky k nájemnému sociálně slabším skupinám obyvatel, kompenzace apod. Tyto sociální transfery z rozpočtů územní samosprávy jsou však nenárokovatelné, mají zpravidla doplňkovou funkci, neboť rozhodující část sociálních dávek je většinou poskytována občanům ze státního rozpočtu, popř. vytvářeného účelového mimorozpočtového fondu (typu sociální pojišťovny) podle pravidel stanovených příslušnými zákony.

- 3) **Stabilizační výdaje** – jsou vynakládány s cílem napomoci ekonomické stabilitě. Tyto výdaje jsou také vydávány především ze státního rozpočtu, ale v posledních letech se na stabilizaci ekonomického vývoje podílí i územní rozpočty. Proto se obce a regiony snaží o podporu vytvoření pracovních příležitostí a zvýšení zaměstnanosti v soukromém sektoru, např. vytvářením pracovních příležitostí rozšiřováním veřejně prospěšných prací a služeb, nebo i vlastním podnikáním, aby se zvýšila zaměstnanost na daném území a aby se snížil objem sociálních peněžních transferů a dávek. Zároveň to pomáhá eliminovat další negativní projevy vysoké míry nezaměstnanosti (kriminalita, drogová závislost apod.), jejichž řešení dříve či později bude vyžadovat finanční prostředky i z územních rozpočtů.

3. Mechanismy využívané k prevenci fiskálních nerovnováh na úrovni územních rozpočtů

3.1 Vliv fiskální decentralizace na fiskální situaci zemí

Existence územní samosprávy je důsledkem toho, že stát uznává schopnosti územní samosprávy zajišťovat efektivněji než stát některé veřejné statky pro obyvatelstvo a případně efektivněji zabezpečovat i další úkoly ve veřejném zájmu (OATES [9]). Decentralizace kompetencí na územní samosprávu tedy může vést k efektivnějšímu hospodaření a zlepšení celkové fiskální situace dané země. Zpravidla však tato decentralizace kompetencí, která samozřejmě vyvolává vyšší požadavky na výdaje územních rozpočtů, není doprovázena adekvátním zvýšením rozpočtových příjmů územních rozpočtů (např. adekvátní změnou v rozpočtovém určení daní). To způsobuje deficitnost územních rozpočtů (PEKOVÁ [10]).

Pokračující decentralizace kompetencí ze státu na územní samosprávu, ale i posilování odpovědnosti jednotlivých stupňů územní samosprávy za rozvoj svého území (obce, města, regionu) bylo v souladu s praktickým uskutečňováním politiky státu blahobytu, sociálně tržního státu. Byla však jedním z faktorů, které vedly koncem 60. let 20. století ve vyspělých evropských zemích k **prohlubování finančních potíží v hospodaření územní samosprávy**.

Tempa růstu výdajů municipálních rozpočtů byla často vyšší než tempa růstu výdajů ústředního rozpočtu a tempa růstu hrubého domácího produktu, který je z části přerozdělován prostřednictvím dotací právě do územních rozpočtů. Příjmy územních rozpočtů však rostly zpravidla pomaleji než výdaje. Zejména municipální finance se dostávaly do krize a tzv. **fiskálního stresu**, tedy do situace, kdy obce a města neměly dost finančních prostředků na krytí rostoucích veřejných výdajů v souvislosti se zabezpečováním veřejných statků. V řadě zemích stagnoval výnos municipálních daní, takže bylo nutné zvyšovat transfery z ústředních rozpočtů do municipálních rozpočtů.

Tyto potíže se ještě prohloubily vlivem ekonomické recese od 70. let 20. století, jejíž důsledkem byla v některých evropských zemích i **velká deficitnost hospodaření a narůstající dluh územní samosprávy**, zejména měst a obcí. Deficitnost celé rozpočtové soustavy se stávala jedním z významných inflačních impulsů.

V některých evropských zemích v té době docházelo k redukcí transferů z ústředního rozpočtu do rozpočtů územní samosprávy. Docházelo tudíž i ke snižování tempa růstu veřejných výdajů na municipální úrovni a snížení jejich podílu na hrubém domácím produktu. V některých zemích se výrazně snižoval objem lokálních a regionálních veřejných investic

(např. v Rakousku, Dánsku, Francii, Irsku, Itálii, Nizozemí, Švédsku, Švýcarsku, Velké Británii). V posledních letech byl tento vývoj většinou hodnocen negativně, neboť důsledkem snižování těchto investic v městech a regionech byla zanedbanost infrastruktury apod.

Běžné výdaje se však vyvíjely v jednotlivých zemích i opačným směrem. Ve většině zemí Evropského společenství rostly (s výjimkou Německa a Velké Británie), v některých zemích se tempo jejich růstu snižovalo až do r. 1980, potom byl jejich vývoj většinou stabilní, ale např. v Itálii běžné výdaje dále rostly. Ve většině zemí se tedy běžné výdaje nesnižovaly tak, jak se předpokládalo. Jedním z důvodů byl **nárůst obligatorních** (mandatorních) **výdajů**, vyplývajících ze zákonných norem, a to včetně sociálních výdajů, přičemž tyto výdaje jsou významnou skupinou nejen ve státních rozpočtech, ale i v rozpočtech územní samosprávy (PEKOVÁ [10]).

3.1.1 Reformy územní samosprávy

Uvedené problémy byly jedním z důvodů, proč v posledních desetiletích většina evropských zemí přistoupila k **reformě územní samosprávy**. Pozornost se zaměřuje na (PEKOVÁ [10])

- **strukturu územní samosprávy** – hledá se optimální velikost municipality
- **funkce územní samosprávy a jejich zdokonalování** – věnuje se pozornost optimálnímu dělení kompetencí mezi státem a územní samosprávou
- **zvýšení významu odbornosti v rozhodovacích procesech**
- **hledání vyhovujícího modelu místní správy**
- **zlepšení účinnosti řízení** – klade se důraz na kvalifikované rozhodování a profesionální řízení
- **zvýšení efektivity lokálního a regionálního veřejného sektoru** – formování vhodných výkonových ukazatelů a zdokonalování jak výkonového, tak rozpočtového plánování
- **zkoumání moci a vlivu státu na rozhodování územní samosprávy**
- **způsob a intenzitu kontroly** – pomocí vyššího stupně územní samosprávy i státu
- **finance územní samosprávy**

3.2 Makroekonomické efekty fiskální decentralizace

Obecně platí, že centrální vláda provádí makroekonomické politiky prostřednictvím státního rozpočtu. Ale v důsledku fiskální decentralizace, ztráta některých daňových nástrojů nebo kontroly nad velkou částí veřejných výdajů může významně omezit manévrovací prostor centrální vlády. Například zvýšení daní nebo omezení vládních výdajů tlumí „přehřátou“ domácí poptávku. Avšak ve vysoce decentralizovaném systému veřejných financí fiskální operace územních vlád mohou mít důležité makroekonomické efekty, které při absenci účinných koordinačních mechanismů, mohou být v rozporu s makroekonomickou stabilizační politikou centrální vlády. Rozpočtové výdaje územních samospráv zvednou agregátní poptávku, jestliže multiplikátor výdajů územních rozpočtů převyší multiplikátor příjmů územních rozpočtů. Dokonce i když existují limity výdajů územních rozpočtů, tak pouze změny ve struktuře těchto výdajů mohou ovlivnit agregátní poptávku. Například změna struktury výdajů ve prospěch položek s velkými multiplikačními efekty, položek, jako jsou veřejné práce nebo transfery osobám s vysokým sklonem ke spotřebě, může zvednout agregátní poptávku v době, kdy centrální vláda se ji pokouší potlačit. Toto je samozřejmě argumentem pro regulaci a koordinaci územních rozpočtů (TER-MINASSIAN [13]).

3.3 Fiskální pravidla jako nástroj prevence fiskálních nerovnováh

Všeobecně se klade důraz na získání důvěryhodnosti makroekonomických politik, které regulují deficit veřejného sektoru a s ním spojený veřejný dluh. Proto se zvyšuje počet vyspělých i rozvojových tržních ekonomik, které přijímají různé formy fiskálních pravidel. Nyní představovaná pravidla mají potenciál poskytovat užitečný, depolitizovaný rámec pro fiskální regulaci. Zajisté se objevují a zkoumají argumenty pro i proti, tak jako se získávají zkušenosti, které potvrzují, že tato fiskální pravidla nemají univerzální účinnost.

KOPITS [8] uvádí tři obecné závěry: Zaprvé, vlády s dobrou reputací z hlediska rozpočtové ukázněnosti nepotřebují být omezovány pravidly. Zadruhé, v zemích, kde je rozpočtová ukázněnost slabší, fiskální pravidla umožňují provádět takovou rozpočtovou politiku, která dlouhodobě přispívá ke stabilitě a ekonomickému růstu. Zatřetí, ke zvýšení účinnosti fiskálních pravidel je třeba je dobře navrhnout jak pro centrální, tak i pro municipální vládní úroveň.

Pravidla by měla kombinovat jednoduchost, flexibilitu a kritéria orientovaná na ekonomický růst. Dále musí být implementována transparentním způsobem, s podporou

vhodné institucionální infrastruktury (zvláště se to týká rozpočtového procesu a kontrolních mechanismů). Pravidla by měla být pečlivě připravena a soustředěna.

3.3.1 Principy zavádění užitečných fiskálních pravidel

KOPITS [8] definoval **čtyři základní principy**, které by účinná fiskální pravidla měla splňovat.

- 1) Transparentnost
- 2) Rozpočtový proces
- 3) Zákonná ustanovení, stálý dohled a sankce
- 4) Předpoklady a konvergence

3.3.1.1 Transparentnost

Je všeobecně uznáváno, že transparentnost přispívá k úspěchu fiskální politiky, pokud je prováděna v kontextu rozumných pravidel. Účinnost fiskálních pravidel závisí na **transparentnosti v institucionální struktuře a funkcích**, tj. ve vztazích v rámci veřejného sektoru, tak jako ve vztazích mezi vládou a subjekty soukromého sektoru. Transparentnost umožňuje potlačení nebo omezení skrytých fiskálních aktivit, které se vyskytují prostřednictvím skrytých subvencí nebo vládních garancí a často jsou užívány k nahrazení explicitních rozpočtových operací. Rovněž je důležitá **transparentnost ve fiskálním výkaznictví** tak, aby bylo komplexní, včasné, pravidelně se opakující, podrobné a tedy založené na standardních oceňovacích účetních principech. Státy v rámci EMU používají účetnictví na aktuální bázi.

3.3.1.2 Rozpočtový proces

V posledním desetiletí se zvyšuje počet zemí, zvláště rozvojových, které připravují několikaleté makroekonomické a rozpočtové plány jako součást každého ročního rozpočtu. Vytváří se **střednědobé rozpočtové plány a fiskální cíle**. Ty jsou důležitým předpokladem pro dobrá politická rozhodnutí. Několikaletý rozpočtový proces představuje nezbytnou složku efektivních fiskálních pravidel. Zásadou střednědobého rozpočtového výhledu mohou autority a finanční trhy hodnotit, zda politická rozhodnutí a reformy jsou v souladu s fiskálními pravidly. To vede k vyšší disciplinovanosti politiků v dodržování rozpočtových cílů. Pro tyto důvody je příprava střednědobých rozpočtových prognóz integrální součástí fiskálních pravidel v Argentině, Brazílii, Novém Zélandu, Peru i v zemích EU. Střednědobé

makroekonomické a rozpočtové prognózy představují užitečný mechanismus také proto, že umožňují včas korigovat neočekávané odchylky v příjmech a výdajích veřejných rozpočtů, které mohou být způsobeny například cyklickým vývojem ekonomiky. Bez včasné reakce (např. v podobě změny zákonů upravujících daně či mandatorní výdaje) by stagnující nebo klesající rozpočtové příjmy, ale současně rostoucí rozpočtové výdaje samozřejmě ohrozily splnění vytyčených rozpočtových cílů.

3.3.1.3 Zákonná ustanovení, stálý dohled a sankce

Z důvodu různého právního systému a tradic v jednotlivých státech se legislativní základy fiskálních pravidel liší od země k zemi. Všeobecně platí, že pravidla jsou zakotvena v **zákoně** nebo **ústavě**, ve vzácných případech jsou obsažena v administrativních a politických instrukcích. Jestliže ta pravidla působí na skupinu zemí (v rámci měnové unie), jsou předepsána závaznou **mezinárodní smlouvou**.

Další klíčový institucionální prvek je **autorita odpovědná za stálý dohled a vymahatelnost pravidel**. Ve většině případů je tato odpovědnost uplatňována kontrolním úřadem, který podává zprávy zákonodárnému sboru, ačkoliv konečné řízení a rozhodnutí provede soud. Nicméně zůstává otázkou, jaké mají být technické kompetence těchto subjektů, aby byly v souladu s těmi pravidly (zahrnující účetní procedury, několikaleté plány, atd.). Například v Peru centrální banka provádí některá technická opatření pro tento účel. V EU vykonává stálý dozor Rada ministrů odpovědných za ekonomiku a finance (ECOFIN) s podporou Evropské komise a specializovaného sledování Eurostatu (v souladu s účetními standardy).

V popisované věci je samozřejmě nutné určit **druh a rozsah sankcí** za nedodržení pravidel. Na centrální úrovni sankce obvykle spočívají ve ztrátě reputace nebo v nepříznivých soudních rozhodnutích – v některých zemích zahrnují pokuty, za které nesou odpovědnost volení nebo jmenovaní představitelé. Ve federálních systémech jsou uplatňovány finanční sankce na provinilé vlády (neúročené vklady v EMU a CFA zóně, přímé pokuty v Kanadě a Kolumbii, přerušení dotací v Brazílii) nebo osobní sankce uvalené na vedoucí finanční představitele (trestní řízení v Brazílii, srážky z platů pro členy kabinetu v kanadských provinciích).

3.3.1.4 Předpoklady a konvergence

Jsou tři základní předpoklady pro úspěšné zavedení fiskálních pravidel. První je **kampaň** zahrnující vzdělávání a zpravodajství v médiích. Média mají dostatečně informovat veřejnost o potřebě fiskálních pravidel a eventuelně podporovat jejich zavádění. Zadruhé, tato kampaň musí být doprovázena **politickou debatou**, která by měla vést k širokému politickému konsensu na legislativě, která by zavedla fiskální pravidla. Zatřetí je nutné pečlivě naplánovat **způsob konvergence**. Ten se označuje jako střednědobý konvergenční program, realizuje se v Argentině, Novém Zélandu, Peru, Švýcarsku a EU. Obsahuje ohlášenou cestu k dosažení vytyčených hodnot klíčových indikátorů (bilance veřejných rozpočtů, platební bilance, státní dluh, atd.). Příslušné roční rozpočty jsou potom korigovány, aby vyhovovaly přijatému konvergenčnímu programu. Konvergenční program musí také zahrnovat řešení případných odchylek od vytyčených hodnot, ty mohou být způsobeny vnějšími šoky.

Tyto principy by měla splňovat fiskální pravidla primárně na centrální úrovni, aby následně mohly být uplatněny i pro fiskální pravidla na municipální úrovni. Tyto kroky by samozřejmě měly být dále zkoumány a hodnoceny a doprovázeny veřejnou debatou na všech úrovních. V mnoha zemích světa nyní probíhají strukturální reformy, kterými se mění penzijní systém, daňová soustava, fiskální vztahy mezi centrální a municipální úrovní, atd. Právě v tomto období jsou důležitá stabilní fiskální pravidla.

3.4 Regulace dluhu na úrovni územních rozpočtů

DAFLON [2] uvádí, že jak normativní, tak pozitivní argumenty vedou k tomu, že se dostává do popředí pozornosti zavádění požadavků na rozpočtovou rovnováhu také pro územní vládní úroveň. Zaprvé, teoretické analýzy převodu tří základních funkcí fiskální politiky na nižší vládní úrovně ukázaly, že decentralizovaná rozpočtová omezení (závazná pravidla) jsou nástrojem pro podporu rozpočtové kázně a fiskální odpovědnosti lokálních institucí. Zadruhé, uvalování zákonných fiskálních pravidel je převážně vysvětlováno potřebou snížit nehospodárnost v administrativě a plýtvání při veřejných zakázkách, přičemž toto chování je pozorováno tam, kde nejsou stanovena rozpočtová omezení. Jakákoliv koncepce pokoušející se o zvýšení efektivity ve veřejných rozpočtech používá argumenty teorie veřejné volby.

Oblast územních veřejných rozpočtů vyžaduje další výzkum, protože se nabízí řada otázek, například:

Jsou rozpočtová pravidla efektivní pro územní vládní úroveň?

Je zde pozitivní korelace mezi striktními pravidly a výsledky fiskální politiky?

Mají fiskální pravidla vliv na velikost a volatilitu hospodářských cyklů?

Ovlivňují fiskální pravidla úrokovou míru pro veřejné instituce půjčující si na finančních trzích?

Omezují fiskální pravidla velikost místních a regionálních institucí?

3.4.1 Problémy spojené se zadlužením

Zadlužení vyvolává určité problémy v hospodaření územní samosprávy i v rámci veřejných financí jako celku. Hlavní problémy jsou (PEKOVÁ [10]):

- 1) **z čeho splácet dluh** – územní samospráva využívá návratné finanční prostředky především na financování investic ve veřejném sektoru, které v budoucnu nebudou přispívat k dosažení zisku jako zdroje umořování dluhu
- 2) **optimální výše roční dluhové služby** – aby podstatným způsobem nezkomplikovala budoucí hospodaření dlužníka, tj. daného článku územní samosprávy
- 3) **možné inflační dopady na ekonomiku**
- 4) **kursová rizika** - při využívání návratných zdrojů v zahraničních měnách
- 5) **ručení za úvěr** – při ručení nemovitým majetkem je důležité to, k čemu slouží. Je-li využíván k produkci lokálních a regionálních veřejných statků, zejména preferovaných, mohou vzniknout problémy při propadnutí zástavy.
- 6) **růst zadlužení územní samosprávy** – únosnost mezigeneračního přerozdělování formou umořování dluhu v budoucnu
- 7) **schopnost absorpce obligací na trhu** – v případě, že je dluh financován emisí obligací

3.4.2 Důvody regulace zadlužení na úrovni územní samosprávy

1) **Usměrňování veřejného dluhu** – Dluh územní samosprávy zvyšuje celkový veřejný dluh v zemi. Příliš vysoký veřejný dluh má negativní makroekonomické důsledky a vede k nespravedlivému a neslušnému mezigeneračnímu přerozdělování. Proto i Evropská unie přistoupila k protidluhové politice a stanovila v rámci maastrichtských kritérií na začátku 90. let 20. století jako kritérium **maximální podíl veřejného dluhu na HDP, tzn. včetně dluhu územní samosprávy, ve výši 60 %**.

- 2) **Ochrana územní samosprávy před nadměrným zadlužením** – Zejména obce se mohou nadměrně zadlužit a dostat se tak v budoucnu do problémů se splácením dluhu. Většinou se doporučuje, aby podíl nákladů na roční obsluhu dluhu k běžným příjmům ročního územního rozpočtu nepřekročil 15 %. Ve většině zemí formálně **ústřední vláda nezodpovídá** za dluh obcí a regionů a jeho splácení. Nicméně stěžít může dojít k situaci, že by ústřední vláda nepomohla obcím a regionům v případě, že by nebyly schopny splatit své dluhy. V 70. letech 20. století bylo v řadě zemí zadlužení obcí i jedním z kritérií, podle kterého stát poskytoval obcím neúčelové dotace, aby mohly snáze splatit své dluhy. To však způsobuje externalitu, kdy na splácení dluhu určitého regionu či obce přispívají daňoví poplatníci v rámci celého státu.

3.4.3 Způsoby regulace zadlužení na úrovni územních rozpočtů

Způsoby regulace dluhu na úrovni územní samosprávy jsou v jednotlivých zemích různé. Může jít o (PEKOVÁ [10]):

- 1) **Vymezení účelu využití střednědobé a dlouhodobé půjčky** – většinou pouze na financování kapitálových (investičních) výdajů. Ostatní druhy výpůjček pak zpravidla podléhají schvalovacímu řízení.
- 2) **Omezení spočívající ve využívání půjček pouze v domácí měně**
- 3) **Možnost čerpání půjček pouze od státem určené finanční instituce**
- 4) **Stanovení maximálně možné úrokové sazby, způsobu splácení dluhu, maximální doby splatnosti dluhu,...**
- 5) **Stanovení pravidla pro celkovou výši zadluženosti** – u obce i vyššího stupně územní samosprávy, např. formou ukazatele:
  - a) podílu dluhové služby (tj. splátka jistiny a úrok) na příjmech běžného rozpočtu
  - b) dluhu na jednoho obyvatele
- 6) **Zákaz rolování dluhu** – to znamená splácení starého dluhu novým dluhem

3.4.4 Analýza dluhové služby

Aby mohlo být kvalifikovaně rozhodnuto o výši zadlužení, které je ještě pro obec či region únosné, orgány územní samosprávy, ale i peněžní ústav či jiné instituce provádí tzv. analýzu dluhové služby. Ta se opírá o analýzu minulého hospodaření a rozpočtovou prognózu. Na základě toho se vyhodnotí hospodaření daného článku územní samosprávy a únosná výše roční dluhové služby (tj. ročních splátek jistiny a úroku). Problémem mohou být

časté změny v daňových zákonech a rozpočtovém určení daní, což ovlivňuje reálnost prognózy budoucích daňových příjmů. Častým problémem je to, že obce, zejména malé obce nemají zkušené pracovníky – rozpočtové plánovače. Při posouzení budoucích příjmů a výdajů je důležité zajistit, aby nedošlo k nadhodnocení jednotlivých příjmových položek a podhodnocení výdajových položek, aby nebyl zkreslen výsledek hospodaření v jednotlivých letech, čímž by se územní samospráva dostala do finančních obtíží a ohrozilo by to umořování dluhu. I v ČR se využívají různá kritéria pro posouzení únosné výše dluhu. V posledních letech se zdůrazňuje analýza finančního hospodaření obce, kraje doporučovaná US AID, se kterou jsou dobré zkušenosti ve vyspělých zemích. Principem této analýzy je **oddělení běžného a kapitálového rozpočtu** a v rámci obou těchto částí rozpočtu **oddělení běžně se opakujících příjmů a výdajů od běžně se neopakujících příjmů a výdajů** (tedy nahodilých), což je významné z hlediska rozpočtové prognózy a plánování budoucí únosné výše roční dluhové služby. Významnou součástí této analýzy je druhová analýza běžných i kapitálových příjmů a výdajů, jejich podíl, posouzení, které druhy příjmů a které druhy výdajů může samospráva svým rozhodnutím ovlivnit a u jakých a jak objemově významných příjmů a výdajů je determinována rozhodnutím centrální úrovně. Daňové příjmy jsou determinovány rozpočtovým určením daní. Důležitá je analýza výdajů a posouzení, u kterých výdajů bude moci územní samospráva v budoucnu šetřit a u kterých ne. Výdaje na zabezpečení čistých veřejných statků a tzv. preferovaných veřejných statků mají často charakter obligatorních (mandatorních) výdajů, tzn. výdajů, které musí obec, region uhradit, protože jsou podloženy zákonnými úpravami. Na těchto výdajích lze velmi obtížně šetřit.

3.4.4.1 Ukazatele analýzy dluhové služby

Mezi kritéria – ukazatele analýzy dluhové služby jsou zařazeny takové ukazatele, které umožní zhodnotit kvalitu plánovací praxe, minulé i současné, zhodnotit i důvody neplnění rozpočtových příjmů a výdajů, zejména které důvody jsou na straně obce, regionu a které na straně centrální úrovně (rozhodnutí parlamentu, vlády). Zároveň je důležité ukazatele vyhodnotit i ve vazbě k rozpočtové prognóze. Některé z ukazatelů umožňují provést prostorové srovnání, které by mělo vyústit v analýzu příčin výrazných odchylek v hospodaření obce, regionu ve srovnání s jinými obcemi, regiony, s průměrem ve státě apod. Proto jsou využívány i pro určení bonity, ratingu obce či regionu.

Jedná se např. o tyto **ukazatele**:

celkové příjmy za rozpočtový rok/celkové příjmy podle upraveného rozpočtu
běžné (opakující se) příjmy/celkové příjmy
daňové příjmy/běžné příjmy
vlastní místní příjmy/běžné příjmy
přebytek běžného rozpočtu/běžné příjmy
běžné výdaje/celkové výdaje
obligatorní výdaje/běžné výdaje
kapitálové příjmy z prodeje majetku/celkové příjmy
skutečné celkové výdaje rozpočtového roku/plánované výdaje rozpočtového roku
příspěvky příspěvkovým organizacím/celkové výdaje
výdaje na 1 obyvatele
dlouhodobá zadluženost/celkový vlastní majetek
splátky dluhové služby/celkové běžné příjmy
splátky dluhové služby/příjmy celkem snížené o úvěry a účelové finanční prostředky
dlouhodobá zadluženost/počet obyvatel daného území
procento likvidity

3.4.5 Regulace zadluženosti územních rozpočtů v členských zemích EU

3.4.5.1 Obecné podmínky pro uchýlení se k půjčce

Tyto podmínky jsou zpravidla pružné. Místní samosprávy mohou ve všech zemích EU přistupovat k bankovnímu úvěru nebo obligacím. Ve většině zemí jsou povoleny půjčky v devizách, ale často je nutno si předem vyžádat souhlas nadřízeného orgánu (kupříkladu v Řecku). Ve většině zemí nelze půjčku poskytnout na něco jiného než na financování investice. Toto pravidlo bylo potvrzeno v Itálii v roce 2003. V několika zemích, a zvláště v Maďarsku, v Polsku a v republice, může České také sloužit k financování provozních operací. Někdy se dá rovněž používat na financování podílu ve veřejných podnicích nebo asociacích (kupříkladu v Belgii). Zpravidla je výběr ústavu, kde se půjčuje, svobodný. Ale v Lotyšsku půjčka u jiného ústavu, než je Státní pokladna, vyžaduje speciální povolení ministerstva financí (kol. [7]).

3.4.5.2 Pravidla obezřetnosti

Pravidla obezřetnosti bývají velmi striktní. Ve všech zemích jsou pravidla opatrnosti, které mají zabránit předlužení samospráv. Tato pravidla byla nedávno ve více zemích (například ve Španělsku, v Portugalsku a v Polsku) posílena pakty vnitřní stability, které se zavedly v rámci zavádění Maastrichtské dohody. Pravidla opatrnosti jsou nejčastěji stejná pro všechny úrovně místních samospráv. Někdy se přesto liší mezi různými úrovněmi místních samospráv (Dánsko a Španělsko) nebo od jedné federální země ke druhé (ve státech s federalizovanou strukturou). Ve Velké Británii nová úprava požadování úvěru, definovaná v Local Government Act 2003, umožňuje místním samosprávám obracet se svobodně o úvěr v rámci ukazatele opatrnosti, který si musí stanovit ve shodě s ukazateli definovanými v Chartered Institute of Public Finance and Accountancy. Vláda má každopádně "pravomoc výhrady", která ji umožňuje zavést omezení na půjčky, především pro ochranu ekonomických zájmu země (kol. [7]).

Hlavní pravidla obezřetnosti

Hlavními pravidly obezřetnosti jsou v zemích EU (kol. [7]):

a) nutnost předchozího povolení

V deseti zemích (Německo, Rakousko, Kypr, Dánsko, Španělsko, Irsko, Malta, Lotyšsko, Slovensko a Slovinsko) existuje režim předběžného povolení od centrálního státu (nebo od federální země v Německu a v Rakousku). V několika z nich předběžný souhlas je potřeba pouze u některých typů půjček.

b) horní hranice zadluženosti

Míra zadlužení každé místní samosprávy je především omezena v Rakousku (částkou, která se liší od jedné Land k jiné), ve Španělsku (v rámci opatření přijatých pro dodržování Maastrichtské dohody, povolení pro uchýlení se k půjčkám autonomními komunitami je podmíněno nulovým nárůstem míry jejich zadluženosti), v Estonsku (míra snížená specifickými dotacemi omezena na 60% čistých ročních příjmů), v Litvě (míra snížená specifickými dotacemi má strop 35% ročních příjmů) a v Portugalsku (pro rok 2004 zákaz zvyšovat celkovou míru zadluženosti obcí). V Polsku dluh jedné samosprávy nesmí překračovat 60 % jejich předpokládaných příjmů v daném roce. Navíc se Polsko rozhodlo aplikovat v předstihu kritéria Maastrichtské dohody vztahující se k veřejné zadluženosti, proto je uchýlení se k půjčce zakázáno, pokud celková zadluženost veřejné administrativy překročí

60% HDP, výstražná hladina je nastavena na okamžik, kdy by veřejný dluh překročil 50% HDP.

c) horní hranice roční splátky dluhu

Roční splátka dluhu (finanční náklady a splácení kapitálu) je zvláště omezena ve Španělsku (dluhová služba autonomních komunit během jednoho roku nesmí překročit 25% běžných příjmů), v Estonsku (20% čistého příjmu roku), v Maďarsku (70% vlastních běžných příjmů), v Litvě (20% celkových příjmů), v Polsku (15 % očekávaných příjmů roku), v Portugalsku (omezení tou vyšší z následujících částek: 12,5% finančních transferů státu v roce nebo 10% investic předchozího roku), v České republice (30% celkových příjmů) a ve Slovinsku (5% příjmů předešlého roku).

d) horní hranice částky pro nové půjčky

Částka nových půjček je někdy omezena, jako v Dánsku (výpůjčky hrabství nesmějí přesáhnout 30% jejich ročních výdajů na stavební investice), v Litvě (omezení na 20% ročních příjmů). V Portugalsku bylo ustaveno omezení půjček pro rok 2004, kdy je na jedné straně zákaz ucházet se o půjčky pro obce, které překročily povolené limity z hlediska roční splátky dluhu (s výjimkou půjček určených na financování projektu, na jehož financování se podílejí fondy společenství nebo k řešení situace finanční nerovnováhy), a na druhé straně je zde stanoven maximální limit částky, o kterou se jako půjčku mohou ucházet ostatní obce. Ve Velké Británii bylo omezení ročních půjček zrušeno v roce 2004.

Ostatní pravidla obezřetnosti

Mezi ostatními pravidly obezřetnosti figurují v různých zemích (kol. [7]):

- a) zákaz financování amortizování dluhu penězi z půjčky
- b) povinné zahrnutí splácení dluhu do rozpočtu
- c) zvláštní podmínky pro ošetření rizika ze změny úrokové míry

3.4.6 Regulace zadluženosti územních rozpočtů v České republice

Také vláda ČR se rozhodla přijmout opatření k regulaci zadluženosti na úrovni územní samosprávy, a proto přijala dne 14. dubna 2004 **usnesení č. 346 O regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí ukazatele dluhové služby**. Přitom uložila místopředsedovi vlády a ministru financí sledovat zadluženost obcí a krajů a každoročně předávat vládě zprávu o vývoji zadluženosti obcí a krajů. Výše uvedeným usnesením byl rovněž schválen postup Ministerstva financí při hodnocení zadluženosti obcí a krajů, definice a výpočet ukazatele dluhové služby.

Ministerstvo financí vypočítá každé obci a každému kraji definitivní ukazatel dluhové služby. Těm obcím a krajům, které překročí stanovenou výši ukazatele dluhové služby **ve výši 30 %**, tuto skutečnost Ministerstvo financí oznámí dopisem ministra financí s tím, že by měly přijmout taková opatření, aby v příštím období ukazatel dluhové služby nepřekročily.

Přitom požádá dotčené obce a kraje, aby do 3 měsíců zdůvodnily překročení ukazatele dluhové služby a oznámily Ministerstvu financí, jaká opatření budou přijata. Dále ministr financí požádá o předložení Zprávy o výsledcích přezkoumání hospodaření za příslušný kalendářní rok a stanoviska zastupitelstva k této zprávě a rozpočtový výhled.

Ministerstvo financí vyhodnotí vyžádané podklady; přitom zváží všechny skutečnosti, které vedly k překročení dané hranice. Přitom budou dále brány do úvahy:

- celková zadluženost obce nebo kraje;
- celková zadluženost obce nebo kraje v přepočtu na 1 obyvatele;
- daňová výtěžnost vztažená na 1 obyvatele obce nebo kraje;
- trend zadluženosti v minulých letech;
- velikost obce nebo kraje;
- celková finanční situace obce nebo kraje.

V případě, že i v dalším roce obec nebo kraj překročí ukazatel dluhové služby, Ministerstvo financí předá seznam těchto obcí a krajů poskytovatelům prostředků ze státního rozpočtu a státních fondů, aby při projednávání žádostí těchto obcí a krajů o dotaci, o půjčku nebo o návratnou finanční výpomoc (NFV) přihlédl k této skutečnosti.

Překročení 30 % výše ukazatele dluhové služby nebude znamenat automaticky ztrátu možnosti získat státní dotaci. Je pouze jedním z kritérií, která použijí orgány poskytující dotace při konečném výběru těch obcí a krajů, které obdrží státní účelovou dotaci.

Poskytovatelé uplatní toto kritérium při rozhodování o poskytnutí účelových dotací a půjček na nově zahajované akce. Naopak, toto kritérium nepoužijí

- u akcí již schválených a pokračujících z předchozích let,
- u dotací, které jsou součástí finančního vztahu státního rozpočtu k rozpočtům obcí a krajů, schválených v rámci zákona o státním rozpočtu na příslušný kalendářní rok,
- u dotací jmenovitě určených jednotlivým obcím a krajům a schválených v rámci zákona o státním rozpočtu na příslušný kalendářní rok.

Při rozhodování o poskytnutí dotace, půjčky nebo NFV bude muset být brán zřetel i na eventuální zvýšení zadluženosti z důvodu zajištění spolufinancování obce a kraje při účasti na programech financovaných z prostředků Evropské Unie.

Poprvé byl vypočítán ukazatel dluhové služby v květnu 2004 za rok 2003.

3.4.6.1 Definice ukazatele dluhové služby

Dluhová služba

Obsah dluhové služby se definuje takto:

- zaplacené úroky (položka 5141 rozpočtové skladby),
- uhrazené splátky vydaných dluhopisů (položky 8xx2 rozpočtové skladby),
- splátky jistin (položky 8xx4 rozpočtové skladby),
- splátky leasingu (položka 5178 rozpočtové skladby).

Dluhová základna

Dluhová základna obsahuje:

- skutečně dosažené daňové příjmy v Tř. 1 a nedaňové příjmy v Tř. 2 za daný kalendářní rok,
- dotace souhrnného finančního vztahu (položky 4112 a 4212 rozpočtové skladby) (prostředky finančního vztahu státního rozpočtu k rozpočtům obcí a k rozpočtům krajů podle přílohy zákona o státním rozpočtu na příslušný kalendářní rok).

3.4.6.2 Výpočet ukazatele dluhové služby

Ukazatel dluhové služby = Dluhová služba/Dluhová základna

Platí tedy, že:

Ukazatel dluhové služby = (zaplacené úroky + uhrazené splátky vydaných dluhopisů + splátky jistiny + splátky leasingu)/(skutečně dosažené daňové příjmy + skutečně dosažené nedaňové příjmy + dotace souhrnného finančního vztahu)

3.4.6.3 Výpočet ukazatele dluhové služby s odkazy na rozpočtovou skladbu

Číslo řádku	Název položky	Odkaz na rozpočtovou skladbu
1	Daňové příjmy (po konsolidaci)	třída 1
2	nedaňové příjmy (po konsolidaci)	třída 2
3	přijaté dotace – finanční vztah	položka 4112 + 4212
4	dluhová základna	ř. 1 + ř. 2 + ř. 3
5	Úroky	položka 5141
6	Splátky jistin a dluhopisů	položky 8xx2 a 8xx4
7	Splátky leasingu	položka 5178
8	dluhová služba	ř. 5 + ř. 6 + ř. 7
9	UKAZATEL DLUHOVÉ SLUŽBY	ř. 8 děleno ř. 4

4. Metodický postup v analytické části práce

Cíl práce:

Identifikovat vliv územních rozpočtů na fiskální situaci členských zemí EU.
Územními rozpočty se rozumí rozpočty obcí a rozpočty regionů.

Postup řešení:

a) Základní charakteristiky fiskální situace zemí EU v souvislosti s aplikací „Maastrichtských kritérií“ a „Paktu stability a růstu“.

Uvedení ukazatelů, které charakterizují fiskální situaci členských států EU:

- celkový veřejný dluh jako % HDP od r. 1993 do r. 2004
- saldo veřejných rozpočtů jako % HDP od r. 1993 do r. 2004.

Srovnání výsledků s Maastrichtskými kritérii a Paktem stability a růstu

Posouzení, jak vyhovují jednotlivé země EU

Porovnání tzv. starých a tzv. nových států EU

b) Fiskální význam územních rozpočtů v jednotlivých zemích.

Výpočet ukazatelů, které charakterizují fiskální význam územních rozpočtů:

- příjmy územních rozpočtů jako % HDP
- výdaje územních rozpočtů jako % HDP
- příjmy územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů
- výdaje územních rozpočtů jako % celkových veřejných výdajů

Posouzení těchto ukazatelů v čase od r. 1999 do r. 2004

Porovnání tzv. starých a tzv. nových států EU

c) Vliv územních rozpočtů na fiskální situaci zemí.

Výpočet ukazatelů, které charakterizují vliv územních rozpočtů na fiskální situaci zemí:

- saldo územních rozpočtů jako % HDP
- rozklad celkového salda veřejných rozpočtů na saldo územních rozpočtů a saldo ostatních veřejných rozpočtů (územními rozpočty se rozumí rozpočty obcí a rozpočty regionů, ostatními veřejnými rozpočty jsou rozpočty federální, rozpočty státní a tzv. sociální fondy).

Posouzení salda územních rozpočtů v kontextu celkového salda veřejných rozpočtů

5. Základní charakteristiky fiskální situace zemí EU v souvislosti s Maastrichtskými kritérii a Paktem stability a růstu

5.1 Definice EU fiskálních pravidel

Základní fiskální pravidla a mechanismy jejich vynucování jsou obsaženy v **maastrichtské smlouvě**. Ta definuje **kritérium veřejného deficitu** a **veřejného dluhu**, a to následujícím způsobem:

- **Veřejný deficit**

Poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu v tržních cenách **nepřekročí 3%**, kromě případů, kdy:

- buď referenční poměr *podstatně klesl*, nebo *se neustále snižoval*, až dosáhl úrovně, která *se blíží referenční hodnotě*,
- anebo *překročení* nad referenční hodnotu bylo pouze *výjimečné a dočasné* a poměr zůstává *blízko referenční hodnotě*.

- **Veřejný dluh**

Poměr veřejného vládního dluhu v tržních cenách k hrubému domácímu produktu **nepřekročí 60%**, kromě případů, kdy *se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě*.

Kurzívou zvýrazněné pasáže představují tzv. „únikové“ klauzule, které ve svém důsledku mohou výrazně změkčovat závaznost „tvrdých“ číselných mantinelů. Už jen samotný výčet těchto výjimek by měl dostatečně polemizovat s tezemi o tom, že evropská fiskální pravidla jsou příliš rigidní a svazující. Problémem však je, že ani po deseti letech fungování fiskálních pravidel nebyl přesněji specifikován věcný obsah těchto pojmů. Není tak zřejmý způsob interpretace těchto prvků, což obecně může zvyšovat nejistotu s nimi spojenou.

V roce 1997 se členské země EU dohodly na doplnění fiskálních principů a pravidel o **Pakt stability a růstu**, který po členských zemích vyžaduje ve středním období přivést své rozpočty do přebytkových stavů či alespoň téměř do vyrovnanosti (close-to-balance). Pro

snadnější monitorování tohoto závazku členské země od roku 1999 připravují jednou ročně konvergenční a stabilizační programy, které na půdě Evropské komise za účasti všech členských zemí procházejí procesem multilaterálního vyhodnocování.

5.2 Vynucovací mechanismy fiskálních pravidel EU

V celkovém fiskálním rámci a právním prostředí EU existuje několik nástrojů, které lze považovat za tzv. vynucovací mechanismy zajišťující plnění dohodnutých pravidel. Mezi tyto mechanismy lze řadit následující prvky (BEZDĚK [1]):

a) „Peer pressure“

Tento nástroj je založený na multilaterálním posuzování fiskální a celkové ekonomické politiky daného členského státu vyjádřené v předloženém Stabilizačním nebo Konvergenčním programu a jejich souladu s tzv. BEPGs (Broad Economic Policy Guidelines). Obecně se jedná patrně o nejméně razantní vynucovací nástroj, nikoliv však zcela neúčinný.

b) „Signifikantní odchylka“

Na základě článku 99(4) maastrichtské smlouvy a článků 6 a 10 Nařízení Evropské rady EC/1466/97 je Evropská komise povinna analyzovat fiskální vývoj členských zemí a identifikovat případnou „signifikantní odchylku“, ať už ve vztahu ke střednědobému fiskálnímu cíli stanovenému v konvergenčním nebo stabilizačním programu nebo ve vztahu k trajektorii vedoucí k jeho dosažení. Pojem „signifikantní odchylka“ není přesněji specifikován, z pracovních důvodů se Evropská komise nicméně rozhodla při jeho testování brát v úvahu velikost rozpočtového „skluzu“, jeho příčinu (cyklická vs. strukturální) a riziko nastání nadměrného rozpočtového deficitu (excessive deficit position).

Pokud je signifikantní odchylka ze strany Evropské komise skutečně detekována, připraví Evropská komise pro Evropskou radu zprávu. Evropská rada, na základě této zprávy, by měla prostřednictvím kvalifikované většiny přijmout **doporučení (tzv. early warning) vedoucí k prevenci nadměrné deficitní pozice**. Pokud daný členský stát na výzvu nereaguje, anebo se fiskální pozice nezlepšuje, může být Evropskou radou přijato **druhé doporučení, žádající již urychlené přijetí konkrétních kroků** vedoucích ke zlepšení situace.

c) „Excessive Deficit Procedure – EDP“

Třetím, a nejsilnějším, korekčním mechanismem je **zahájení tzv. nadměrné deficitní procedury**. Je-li porušeno jedno či obě fiskální kritéria (3% a 60%), připraví Evropská komise na základě článku 104 maastrichtské smlouvy zprávu, při které je povinna vzít v úvahu mj. střednědobou rozpočtovou a ekonomickou pozici či míru investičních výdajů ve vztahu k fiskálnímu deficitu. Následně jsou možné tři scénáře dalšího vývoje:

C1) „Bez problémů“

Po zanalyzování situace může Komise dospět k závěru, že nelze identifikovat ani riziko, ani samotnou existenci excesivní deficitní pozice. Příkladem může být skutečnost, kdy rozpočtový deficit, ať už skutečný nebo plánovaný, je sice vyšší než 3%, ale lze aplikovat jednu z výše rozebíraných výjimek z tohoto pravidla. Excesivní deficitní procedura je pak takovýmto nálezem Komise automaticky ukončena.

C2) „Riziko“

Komise může ve své zprávě dojít k závěru, že existuje *riziko*, že dojde k nadměrné deficitní pozici a proto vydá v tomto směru svůj *Názor (Opinion)*. Rada evropských ministrů financí poté následně může, ale také nemusí, o tomto *Názoru Komise* hlasovat. Pokud Rada odmítne hlasovat, znamená to automaticky přerušování EDP. Její reaktivace by byla možná pouze tehdy, pokud by skutečný fiskální deficit překročil 3% HDP či veřejný dluh 60% HDP.

C3) „Existence“

Komise ve své zprávě dojde k závěru, že již existuje nadměrná deficitní pozice v dané zemi a vydá v tomto smyslu svůj *Názor*. V praxi musí skutečně dojít k porušení 3% nebo 60% referenčního limitu. Rada ministrů následně musí o tomto *Názoru* hlasovat. Kvalifikovanou většinou by Rada měla přijmout, na návrh Evropské komise, **Doporučení vůči danému členskému státu**, obsahující 2 časové termíny:

- nejpozději do 4 měsíců přijmout korekční fiskální opatření,
- do daného limitu (většinou konec roku následujícího po roce, v němž byla nadměrná deficitní pozice identifikována) odstranit nadměrnou deficitní pozici.

Pokud země dostatečným způsobem včas nereaguje na tato doporučení, může Rada tato **doporučení zveřejnit**. Posléze může Rada dané zemi **uložit do určeného termínu aplikovat konkrétní kroky vedoucí k nápravě situace a může si vyžádat od dané země zaslání zpráv** dokumentujících úsilí dané země splnit tato opatření. Pokud ani tato opatření nevedou

ke zlepšení situace, může Rada použít další sadu nástrojů – **vyzvání Evropské investiční banky k přehodnocení úvěrové politiky vůči dané zemi, popřípadě i uložení finančních sankcí.**

5.3 Změny Paktu stability a růstu v roce 2005

Ministři členských zemí EU se po dlouhém jednání dohodli na základních **změnách** Paktu stability a růstu.

- * Země eurozóny a země ERM-II (čekající na vstup do eurozóny) by měly snižovat deficity svých rozpočtů o 0,5 procenta HDP ročně.
- * Země zavádějící strukturální změny (například penzijní reformu) se bez hrozby sankcí mohou vyhnout plnění svých střednědobých cílů.
- * Ministři financí zemí eurozóny budou revidovat rozpočtový vývoj a implementaci minimálně jednou ročně.
- * Definice negativního vývoje ekonomiky, která umožňuje schodkové hospodaření, byla místo dosavadního dvouprocentního propadu HDP rozšířena na jakýkoliv pokles HDP nebo ztrátu výkonu ekonomiky v době, kdy růst HDP je blízko nulovým hodnotám.
- * Země, která se proviní, bude mít šest místo čtyř měsíců k sjednání "rozpočtové nápravy" poté, co obdrží varování od Evropské komise.
- * Termín pro snížení růstu deficitu je jeden rok po jeho zjištění; v případě výše zmíněných okolností může být daná lhůta prodloužena o jeden rok.

Ačkoliv nová podoba Paktu stability a růstu zachovává hranice pro deficit veřejných rozpočtů (3 % HDP) a veřejný dluh (60 % HDP), poskytla státům EU nemalou volnost v určování, co do deficitu patří a co ne. Například Německo nebude muset do svých vládních výdajů započítat náklady spojené se sjednocením Německa přesně, jako si přálo. Francie si vybojovala vyloučení prostředků určených na vojenskou a rozvojovou pomoc. Zkrátka nepřijdou ani nové členské země, které zahájily nebo se chystají zahájit reformy penzijního systému. Výdaje spojené s reformou důchodů si budou moci odečítat ze svých deficitů a to po dobu pěti let, přičemž "odečitatelné" limity se budou každým rokem snižovat ze 100 % na 80 %, 60 % , 40 % a 20 %.

Ekonomická analytička HELENA HORSKÁ [5] upozorňuje, že bez ohledu na ušlechtilý smysl výdajů, kterým bylo uděleno privilegium "odečitatelných" výdajů, a eminentní zájem nových členů o vstup do EMU nelze tuto úpravu Paktu stability a růstu považovat za něco standardního, systematického a disciplinujícího. Právě naopak - **nová úprava podporuje**

diskreční fiskální politiku a je špatným příkladem, jak obcházet pravidla "účetními" triky.

5.4 Saldo veřejných rozpočtů jako % HDP v členských zemích EU

Veřejné rozpočty zahrnují státní rozpočet, rozpočty regionů, rozpočty obcí, rozpočty tzv. sociálních fondů a jiných mimorozpočtových fondů. Rovná-li se rozpočtové příjmy rozpočtovým výdajům, jedná se o **vyrovnané** rozpočtové saldo. Jsou-li rozpočtové příjmy vyšší než rozpočtové výdaje, nastává **přebytkové** rozpočtové saldo, pokud rozpočtové příjmy zaostávají za rozpočtovými výdaji, jde o **deficitní** rozpočtové saldo. Jak je zmíněno výše, Evropská Unie v rámci protidluhové politiky stanovila jako fiskální kritérium, že saldo veřejných rozpočtů členské země nepřekročí 3 % hrubého domácího produktu dané země.

Tabulka č. 1

Saldo veřejných rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1993 - 1998

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Belgie	-7,3	-5	-4,3	-3,8	-2	-0,7
Česká republika	:	:	:	:	-2,5	-5
Dánsko	-3,7	-3,2	-3,1	-1,9	-0,5	0,2
Estonsko	:	:	:	:	1,9	-0,3
Finsko	-7,3	-5,7	-3,7	-3,2	-1,5	1,5
Francie	-6	-5,5	-5,5	-4,1	-3	-2,7
Irsko	-2,7	-2	-2,1	-0,1	1,1	2,4
Itálie	-10,3	-9,3	-7,6	-7,1	-2,7	-2,8
Kypr	:	:	:	:	:	-4,3
Litva	:	:	:	:	:	-0,6
Lotyšsko	:	:	:	:	-1,1	-3
Lucembursko	1,5	2,7	2,1	1,9	3,2	3,2
Maďarsko	:	:	:	:	-6,8	-8
Malta	:	:	:	:	-10,7	-10,8
Německo	-3,1	-2,4	-3,3	-3,4	-2,7	-2,2
Nizozemsko	-2,8	-3,5	-4,2	-1,8	-1,1	-0,8
Polsko	:	:	:	:	-4	-2,1
Portugalsko	-8,9	-6,6	-4,5	-4	-3	-2,6
Rakousko	-4,2	-4,9	-5,6	-3,9	-1,8	-2,3
Řecko	-13,4	-9,4	-10,2	-7,4	-4	-2,5
Slovensko	:	:	:	:	-5,5	-4,7
Slovinsko	:	:	:	:	:	-2,2
Španělsko	:	:	:	-4,9	-3,2	-3
Švédsko	-11,6	-9,3	-7	-2,7	-0,9	1,8
Velká Británie	-8	-6,8	-5,7	-4,3	-2	0,2

Zdroj dat: Eurostat

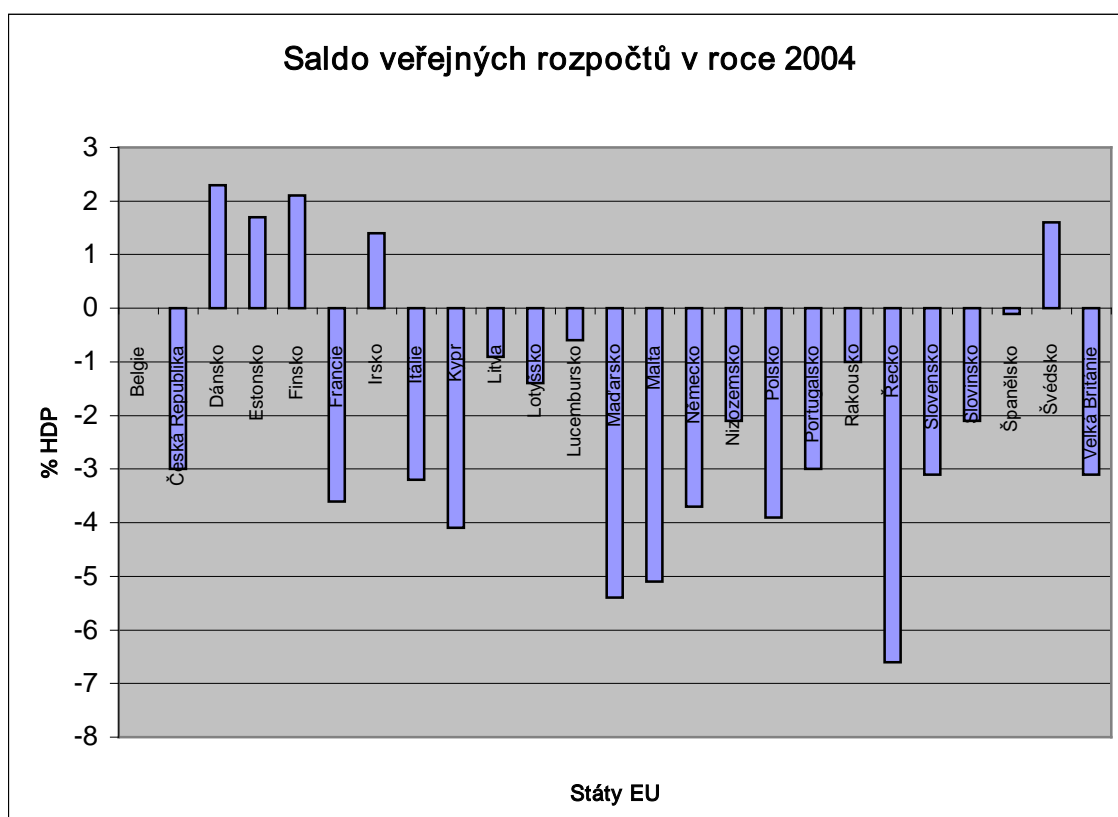
Tabulka č. 2

Saldo veřejných rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belgie	-0,4	0,2	0,6	0	0,1	0
Česká republika	-3,6	-3,7	-5,9	-6,8	-12,5	-3
Dánsko	2,4	1,7	2,6	1,4	1	2,3
Estonsko	-3,7	-0,6	0,3	1,5	2,6	1,7
Finsko	2,2	7,1	5,2	4,3	2,5	2,1
Francie	-1,8	-1,4	-1,6	-3,2	-4,2	-3,6
Irsko	2,4	4,4	0,8	-0,4	0,2	1,4
Itálie	-1,7	-0,6	-3,2	-2,7	-3,2	-3,2
Kypr	-4,5	-2,4	-2,3	-4,5	-6,3	-4,1
Litva	-4,9	-2,8	-2,1	-2,3	-1,2	-0,9
Lotyšsko	-5,6	-2,5	-2	-1,4	-1,2	-1,4
Lucembursko	3,7	6	6,1	2,1	0,2	-0,6
Maďarsko	-5,6	-3	-3,5	-8,5	-6,5	-5,4
Malta	-7,6	-6,2	-6,6	-5,8	-10,4	-5,1
Německo	-1,5	1,3	-2,9	-3,8	-4,1	-3,7
Nizozemsko	0,7	2,2	-0,2	-2	-3,2	-2,1
Polsko	-1,4	-0,7	-3,7	-3,3	-4,8	-3,9
Portugalsko	-2,8	-2,8	-4,2	-2,8	-2,9	-3
Rakousko	-2,2	-1,5	0,1	-0,4	-1,2	-1
Řecko	-1,8	-4,1	-6,1	-4,9	-5,7	-6,6
Slovensko	-6,4	-12,3	-6,6	-7,8	-3,8	-3,1
Slovinsko	-2,1	-3,5	-3,9	-2,7	-2,7	-2,1
Španělsko	-1,2	-0,9	-0,5	-0,3	0	-0,1
Švédsko	2,5	5,1	2,5	-0,3	0,2	1,6
Velká Británie	1	3,8	0,7	-1,6	-3,3	-3,1

Zdroj dat: Eurostat

Graf č. 1

Zdroj dat: Eurostat

Tabulka č. 3

**Průměrné saldo veřejných rozpočtů jako % HDP v členských zemích EU
v letech 1999 – 2004**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EU	-1,76	-0,69	-1,46	-2,25	-2,82	-1,88
"Staré" země EU	0,10	1,37	-0,01	-0,97	-1,57	-1,31
"Nové" země EU	-4,54	-3,77	-3,63	-4,16	-4,68	-2,73

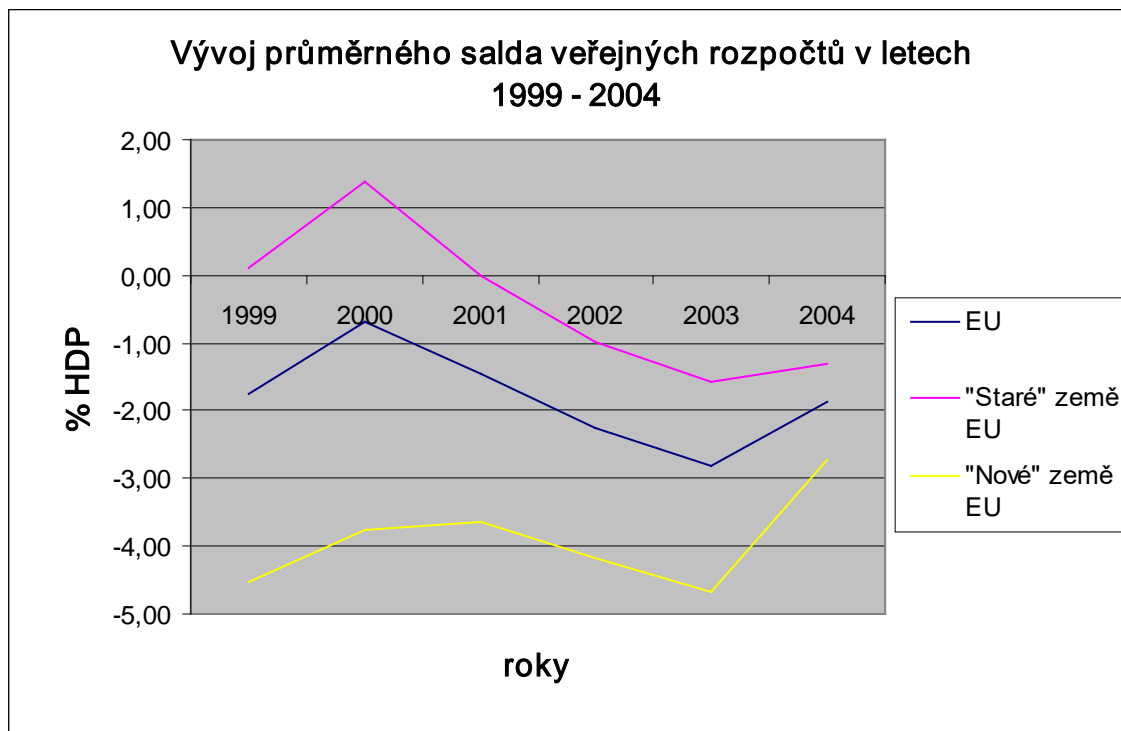
Zdroj dat: Vlastní výpočet

* zahrnuje všechny členské země EU k 1. 5. 2004

** zahrnuje 15 tzv. starých zemí EU, tedy státy, které vstoupily před rokem 2004

*** zahrnuje 10 tzv. nových zemí EU, tedy státy, které přistoupily 1. 5. 2004

Graf č. 2

Zdroj dat: Vlastní výpočet

5.5 Vyhodnocení plnění kritéria veřejného deficitu

Kritérium veřejného deficitu je definováno tak, že poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu v tržních cenách **nepřekročí 3%.**

5.5.1 Vyhodnocení veřejného deficitu v tzv. starých zemích EU v letech 1993 - 1998

V tzv. starých zemích EU, tedy v 15 zemích, které vstoupily před rokem 2004, probíhal od roku 1993 do roku 1998 podobný, a to pozitivní vývoj salda veřejných rozpočtů (data v Tabulce č. 1). Vysoké deficity veřejných rozpočtů pod tlakem maastrichtských kritérií klesaly, např. v Belgii ze 7,3 % HDP v roce 1993 na 0,7% HDP v roce 1998, ve Finsku proběhl vývoj z deficitu ve výši 7,3 % HDP v roce 1993 až na přebytek ve výši 1,5 % HDP v roce 1998, ve Švédsku z deficitu 11,6 % HDP v roce 1993 až na přebytek 1,8 % HDP v roce

1998! Deficit veřejných rozpočtů velmi významně klesal také v Řecku, Itálii, Portugalsku, Velké Británii a Dánsku. V roce 1998 všech 15 zmíněných států splňovalo kritérium veřejného deficitu, na hraně bylo pouze Španělsko s deficitem ve výši 3 % HDP.

5.5.2 Vyhodnocení veřejného deficitu v tzv. starých zemích EU v letech 1999 – 2004

Ve většině ze zmíněných 15 zemí pokračoval pozitivní vývoj z minulého období (data v Tabulce č. 2). Například ve Finsku, Dánsku, Irsku, Španělsku, Švédsku či Belgii bylo v daných letech saldo veřejných rozpočtů přebytkové či jen velmi mírně deficitní. Naopak některé země se však ocitly v problémech při plnění daného maastrichtského kritéria. Jde o Řecko, Německo, Francii, Itálii a Velkou Británii. Právě tyto státy nevyhověly ani v roce 2004 kritériu veřejného deficitu (Graf č. 1)!

5.5.3 Vyhodnocení veřejného deficitu v tzv. nových zemích EU v letech 1999 – 2004

Ve skupině tzv. nových zemí EU, tedy 10 zemí, které přistoupily 1. 5. 2004, na tom byly ve sledovaném období dané státy různě (data v Tabulce č. 2). Saldo veřejných rozpočtů se vyvíjelo pozitivně v pobaltských státech, např. v Estonsku činil deficit v roce 1999 3,7 % HDP, ale od roku 2001 vykazovalo přebytek, v roce 2004 přebytek ve výši 1,7 % HDP. Pobaltské státy a Slovinsko neměly v roce 2004 problém se saldem veřejných rozpočtů z hlediska maastrichtských kritérií. Ostatní země problém měly, největší Maďarsko, Malta a Kypr (Graf č. 1). Tzv. nové země EU vykazovaly v průměru větší deficit veřejných rozpočtů než tzv. staré země EU (Graf č. 2).

5.6 Celkový veřejný dluh jako % HDP v členských zemích EU

Celkový veřejný dluh dané země zahrnuje zadluženost na úrovni státu, regionálních a místních veřejných subjektů, sociálních fondů a dalších mimorozpočtových fondů. Veřejný dluh je chápán jako souhrn pohledávek ostatních ekonomických subjektů vůči výše zmíněným veřejným subjektům. Ve většině případů má veřejný dluh formu vládních dluhopisů, které nakupují ekonomické subjekty v domácí zemi i v zahraničí. Vnitřní dluh bývá rozložen mezi různé tuzemské držitele. Vzhledem k výhodnému úroku a nízké míře rizika bývají vládní obligace oblíbeny kapitálově silnými společnostmi. Zahraniční veřejný dluh vzniká, jestliže zahraniční subjekty nakupují vládní obligace domácí země či úvěrují vládu domácí země.

Evropská Unie stanovila v rámci protidluhové politiky jako fiskální kritérium, že celkový veřejný dluh členského státu nepřekročí 60 % hrubého domácího produktu daného státu.

Tabulka č. 4

Veřejný dluh jako % HDP v členských zemích EU v r. 1993 – 1998

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Belgie	137,9	135,9	134	130,2	124,8	119,6
Česká Republika	:	:	:	:	12,2	12,9
Dánsko	81,1	77,4	73,2	69,7	65,7	61,2
Estonsko	:	:	:	:	6,4	5,6
Finsko	55,9	58	57,1	57,1	54,1	48,6
Francie	45,3	48,4	54,6	57,1	59,3	59,5
Irsko	95,1	89,6	81,8	73,3	64,5	53,8
Itálie	118,7	124,8	124,3	123,1	120,5	116,7
Kypr	:	:	:	:	:	61,6
Litva	:	:	:	:	:	9,8
Lotyšsko	:	:	:	:	15,2	16,5
Lucembursko	6,8	6,3	6,7	7,2	6,8	6,3
Maďarsko	:	:	:	:	64,2	61,9
Malta	:	:	:	:	51,5	64,9
Německo	46,9	49,3	57	59,8	61	60,9
Nizozemsko	79,3	76,4	77,2	75,2	69,9	66,8
Polsko	:	:	:	:	44	39,1
Portugalsko	59,1	62,1	64,3	62,9	59,1	55
Rakousko	60,5	63,4	67,9	67,6	63,8	64,2
Řecko	110,1	107,9	108,7	111,3	108,2	105,8
Slovensko	:	:	:	30,6	33,1	34
Slovinsko	:	:	:	:	:	23,6
Španělsko	58,4	61,1	63,9	68,1	66,6	64,6
Švédsko	:	73,9	73,7	73,5	70,6	68,1
Velká Británie	45,4	48,6	51,8	52,3	50,8	47,7

Zdroj dat: Eurostat

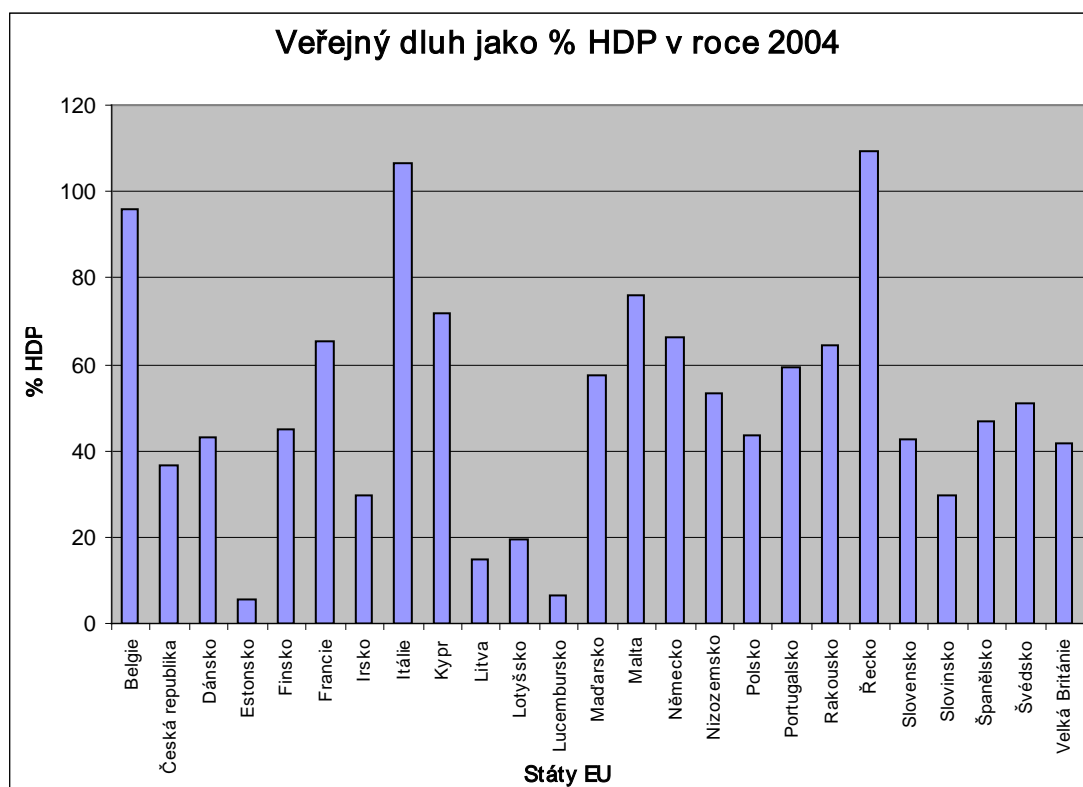
Tabulka č. 5

Veřejný dluh jako % HDP v členských zemích EU v r. 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belgie	114,8	109,1	108	105,4	100	95,7
Česká Republika	13,4	18,2	26,3	29,8	36,8	36,8
Dánsko	57,7	52,3	48	47,6	45	43,2
Estonsko	6	4,7	4,7	5,8	6	5,5
Finsko	47	44,6	43,6	42,3	45,2	45,1
Francie	58,5	56,8	56,8	58,8	63,2	65,1
Irsko	48,6	38,3	35,9	32,4	31,5	29,8
Itálie	115,5	111,2	110,9	108,3	106,8	106,5
Kypr	62	61,6	61,9	65,2	69,8	72
Litva	12,6	12,9	15	14,2	14,6	14,7
Lotyšsko	23	23,8	22,9	22,4	21,4	19,6
Lucembursko	5,9	5,5	6,7	6,8	6,7	6,6
Maďarsko	61,2	55,4	52,2	55,5	57,4	57,4
Malta	56,8	56,4	63,5	63,2	72,8	75,9
Německo	61,2	60,2	59,6	61,2	64,8	66,4
Nizozemsko	63,1	55,9	51,5	51,3	52,6	53,1
Polsko	40,3	36,8	36,7	41,2	45,3	43,6
Portugalsko	54,3	53,3	53,6	56,1	57,7	59,4
Rakousko	66,5	67,0	67	66,7	65,1	64,3
Řecko	105,2	114,0	114,4	111,6	108,8	109,3
Slovensko	47,2	49,9	49,2	43,7	43,1	42,5
Slovinsko	24,9	27,4	28,4	29,8	29,4	29,8
Španělsko	63,1	61,1	56,3	53,2	49,4	46,9
Švédsko	62,7	52,8	54,3	52,4	52	51,1
Velká Británie	45,1	42,0	38,7	38,2	39,7	41,5

Zdroj dat: Eurostat

Graf č. 3

Tabulka č. 6

**Průměrný veřejný dluh jako % HDP v členských zemích EU
v letech 1999 - 2004**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EU*	51,35	39,37	50,64	50,52	51,40	51,27
"Staré" země EU**	65,19	55,55	60,35	59,49	59,23	58,93
"Nové" země EU***	34,07	29,91	35,51	36,38	38,76	39,78

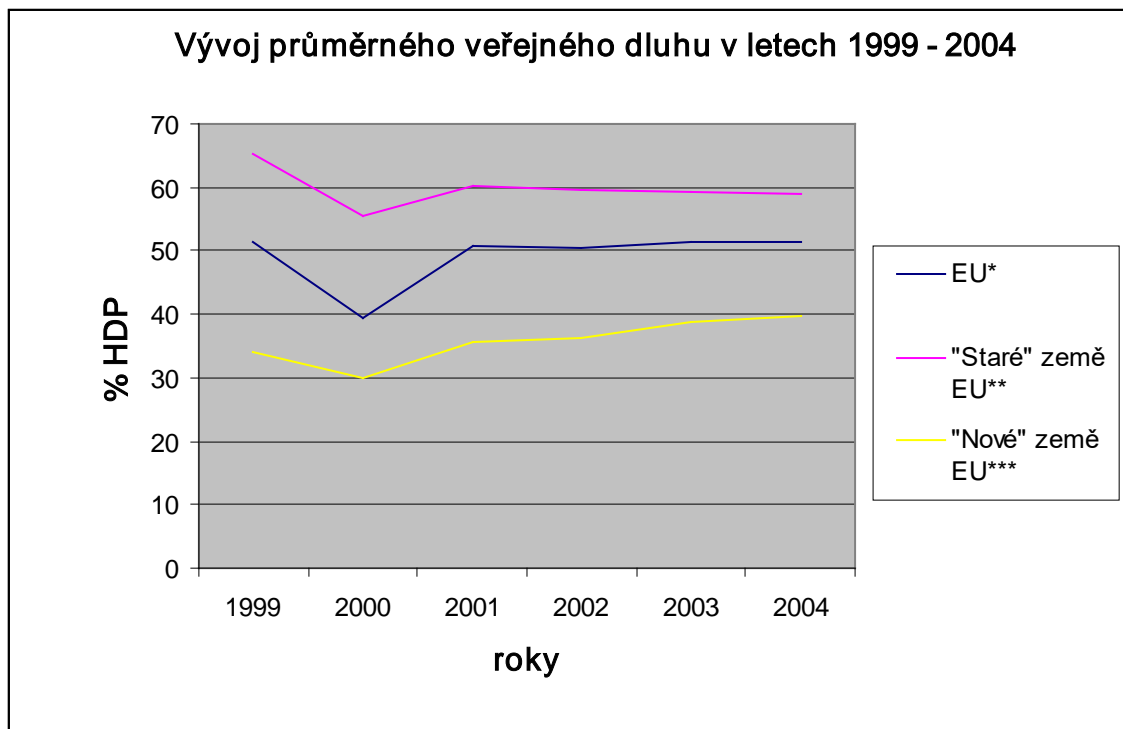
Zdroj dat: Vlastní výpočet

* zahrnuje všechny členské země EU k 1. 5. 2004

** zahrnuje 15 tzv. starých zemí EU, tedy státy, které vstoupily před rokem 2004

*** zahrnuje 10 tzv. nových zemí EU, tedy státy, které přistoupily 1. 5. 2004

Graf č. 4

Zdroj dat: Vlastní výpočet

5.7 Vyhodnocení plnění kritéria veřejného dluhu

Kritérium veřejného dluhu je definováno tak, že poměr veřejného vládního dluhu v tržních cenách k hrubému domácímu produktu **nepřekročí 60%**.

5.7.1 Vyhodnocení veřejného dluhu v tzv. starých zemích EU v letech 1993 – 1998

Tzv. staré země EU mají v průměru výrazně vyšší veřejný dluh než tzv. nové země EU (Graf č. 4). Je přirozené, že větší tlak na snižování veřejného dluhu je vytvářen na ty země, které mají vyšší míru veřejného dluhu. Zvláště pak na ty státy, jejichž veřejný dluh přesahuje maastrichtské kritérium, tedy 60 % HDP. Vývoj celkového veřejného dluhu souvisí s vývojem salda veřejných rozpočtů tím způsobem, že kladné rozpočtové saldo vytváří prostor pro snižování celkového veřejného dluhu, zatímco záporné rozpočtové saldo působí opačně. V letech 1993 – 1998 se většině z 15 tzv. starých zemí EU dařilo veřejný dluh snižovat (data v Tabulce č. 4). Například v Belgii poklesl veřejný dluh ze 137,9 % HDP v roce 1993 na 119,6 % HDP v roce 1998, u Dánska z 81,1 % HDP v roce 1993 na 61,2 % HDP v roce 1998, u Irska z 95,1 % HDP v roce 1993 na 53,8 % HDP v roce 1998. Příliš se to nedařilo Itálii a

Řecku, které i v roce 1998 vykazovaly celkový veřejný dluh přes 100 % HDP. U Francie a Německa dokonce veřejný dluh v daných letech významně narostl! U Francie z 45,3 % HDP v roce 1993 na 59,5 % HDP v roce 1998, u Německa z 46,9 % HDP v roce 1993 na 60,9 % HDP v roce 1998. V daných letech se veřejný dluh zvýšil také u Španělska a Velké Británie, ale v těchto zemích nebyl vývoj tak negativní jako u Francie a Německa.

5.7.2 Vyhodnocení veřejného dluhu v tzv. starých zemích EU

v letech 1999 – 2004

Ve většině ze zmíněných 15 zemí pokračoval pozitivní vývoj z minulého období (data v Tabulce č. 5). Oproti minulému období se podařilo obrátit negativní trend Španělsku a celkový veřejný dluh této země klesl z 63,1 % HDP v roce 1999 na 46,9 % HDP v roce 2004. Vynikajícího výsledku dosáhly ve snižování veřejného dluhu Irsko a Dánsko. Irsko vykazovalo ještě v roce 1993 veřejný dluh 95,1 % HDP, v roce 2004 pouze 29,8 % HDP! U Dánska veřejný dluh poklesl z 81,1 % HDP v roce 1993 na 43,2 % HDP v roce 2004. V letech 1999 – 2004 naopak pokračoval negativní vývoj ve Francii a Německu, byť veřejný dluh nenarostl tak vysokým tempem jako v předchozím období.

5.7.3 Vyhodnocení veřejného dluhu v tzv. nových zemích EU

v letech 1999 - 2004

Ve skupině tzv. nových zemí EU na tom byly ve sledovaném období dané státy různě (data v Tabulce č. 5). Velmi nízkou míru veřejného dluhu mají pobaltské státy Estonsko, Litva a Lotyšsko. Kritérium veřejného dluhu bez problémů splňují také Slovinsko, Česká republika, Slovensko a Polsko. Ale u České republiky došlo v posledních letech k poměrně rychlému nárůstu veřejného dluhu. V roce 1999 činil celkový veřejný dluh ČR 13,4 % HDP, v roce 2003 již 36,8 % HDP. Výrazné problémy má v ukazateli veřejného dluhu Maďarsko, které se svými 57,4 % HDP v roce 2004 přibližuje kritériální hranici 60 %. Ještě hůře na tom jsou Malta a Kypr. Tyto dvě nové země EU nevyhovují kritériu veřejného dluhu. Malta měla v roce 2004 veřejný dluh 75,9 % HDP, Kypr 72 % HDP.

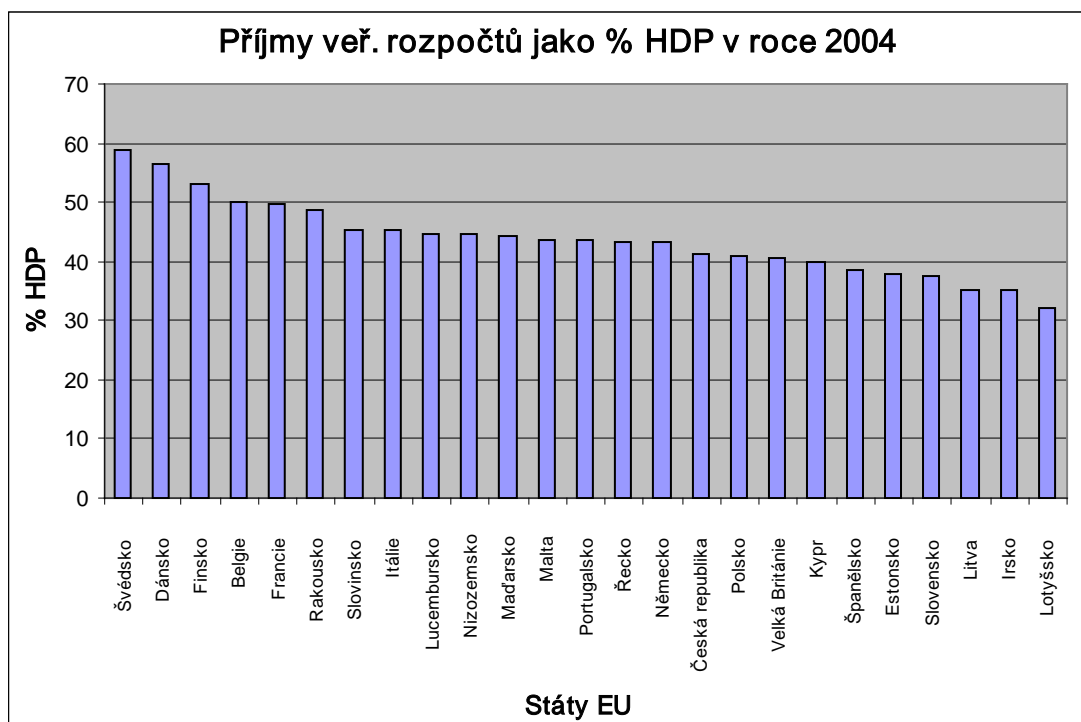
6. Fiskální význam územních rozpočtů v zemích EU

Fiskální význam územních rozpočtů je v jednotlivých zemích různý a závisí na dvou základních věcech. Zaprvé, na rozsahu veřejných financí ve vztahu k HDP, protože územní rozpočty patří do soustavy veřejných rozpočtů. Zadruhé, na míře fiskální decentralizace v dané zemi, tedy na míře přiřazení veřejných příjmů a veřejných výdajů na regionální a municipální úroveň. Rozsah veřejných financí je dán především politickými faktory, závisí na tom, jak velký rozsah veřejného sektoru si občané dané země zvolí, na celkovém daňovém zatížení, na míře přerozdělování atd. Míra fiskální decentralizace je určována postavením územní samosprávy, její strukturou, funkcemi územní samosprávy, modelem fiskálního federalismu, historickými tradicemi apod. V současné době se ve vyspělých zemích prosazuje trend zvyšování míry fiskální decentralizace, což posiluje význam územních rozpočtů.

6.1 Veřejné příjmy

Rozsah veřejných příjmů měřený jako % HDP je v jednotlivých zemích EU různý. Jak je uvedeno výše, je dán především politickými faktory. Většinu příjmů veřejných rozpočtů tvoří tzv. daňové příjmy, tedy příjmy získané zdaněním subjektů v dané zemi. V roce 2004 měly největší rozsah veřejných příjmů Švédsko, Dánsko, Finsko, Belgie a Francie. Nejmenší rozsah příjmů veřejných rozpočtů vykazovaly Lotyšsko, Irsko, Litva, Slovensko a Estonsko.

Graf č. 5

Zdroj: Eurostat

Tabulka č. 7

Příjmy veřejných rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1993 – 1998

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Belgie	48,8	48,8	48,9	49,5	49,9	50,4
Česká republika	47,8	47	41	39,7	40	38,8
Dánsko	56,8	57,2	56,7	57,2	56,6	56,8
Estonsko	:	:	44	40,3	40,9	39,1
Finsko	56,9	57,2	55,3	56,4	54,8	54
Francie	48,7	48,9	49	50,4	50,7	50
Irsko	42,4	42,4	39	39	38	36,7
Itálie	47,4	45,3	45,8	46,1	48,4	46,8
Kypr	:	:	:	:	:	33,1
Litva	37,3	37,1	37,3	37	38,3	40,6
Lotyšsko	:	:	34,2	34,3	37,1	37,4
Lucembursko	47,2	47,5	47,6	47,7	46,7	45,5
Maďarsko	:	:	:	:	:	:
Malta	:	:	:	:	:	:
Německo	45,2	45,6	45,1	46	45,7	45,9
Nizozemsko	53,2	50,1	47,3	47,8	47,1	46,4
Polsko	:	:	47,4	46,5	45,7	44,5
Portugalsko	39,7	38,3	38,1	39,5	39,6	39,3
Rakousko	52,5	51,3	50,3	51,4	51,2	51
Řecko	38,6	40,7	40,9	41,7	43,5	45,2
Slovensko	47,6	51,7	53,3	54,1	58,8	57,1
Slovinsko	:	:	:	:	:	:
Španělsko	:	:	38,4	38,8	38,6	38,3
Švédsko	61,6	61,7	60,8	62,5	62	62,7
Velká Británie	38,1	38,6	39,1	38,9	39,3	40,2

Zdroj dat: Eurostat

Tabulka č. 8

Příjmy veřejných rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1999 –2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belgie	50,1	49,9	50,6	51	52,1	50,2
Česká republika	39,2	38,5	39,1	40,2	41	41,4
Dánsko	57,2	56,2	55,7	55,5	55	56,6
Estonsko	39,1	37,9	37,4	37,8	39,1	37,9
Finsko	53,9	55,9	54	54,1	53,2	53
Francie	50,9	50,2	50	49,5	49,4	49,8
Irsko	36,4	35,9	34	33	33,7	35,1
Itálie	47,1	46,2	46	45,6	46,1	45,3
Kypr	33	35,3	36,6	36,1	39,1	39,9
Litva	36,9	35,1	34,1	33,8	33,8	35,3
Lotyšsko	37,3	35,9	33,2	33	32,2	32,1
Lucembursko	45,1	44,6	45,2	45,8	45,2	44,6
Maďarsko	44,4	44,6	44,9	43,6	43,4	44,4
Malta	35,9	35,8	37,7	40	40,1	43,6
Německo	46,6	46,4	44,7	44,3	44,4	43,2
Nizozemsko	47,6	47,5	45,1	44,2	43,9	44,5
Polsko	44,9	42,5	40,9	42,3	41	40,9
Portugalsko	40,9	40,8	40,5	41,8	43,3	43,5
Rakousko	50,9	49,8	50,7	50	49,2	48,8
Řecko	46	47,9	44,1	44,7	44,1	43,3
Slovensko	49,8	47,6	37,2	36,1	35,9	37,4
Slovinsko	:	44,3	44,7	45,4	45,2	45,4
Španělsko	39	38,1	37,9	38,4	38,2	38,6
Švédsko	62,7	62,4	59,5	57,8	58,6	58,7
Velká Británie	40,8	41,3	41,7	40,1	40	40,7

Zdroj dat: Eurostat

Tabulka č. 9
Průměrné příjmy veřejných rozpočtů jako % HDP v zemích EU
v letech 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EU*	44,82	44,42	43,42	43,36	43,49	43,77
"Staré" země EU**	47,68	47,54	46,65	46,39	46,43	46,39
"Nové" země EU***	40,06	39,75	38,58	38,83	39,08	39,83

Zdroj dat: Vlastní výpočet

* zahrnuje všechny členské země EU k 1. 5. 2004

** zahrnuje 15 tzv. starých zemí EU, tedy státy, které vstoupily před rokem 2004

*** zahrnuje 10 tzv. nových zemí EU, tedy státy, které přistoupily 1. 5. 2004

6.2 Příjmy územních rozpočtů jako % HDP

Příjmy územních rozpočtů závisí jednak na celkových veřejných příjmech v dané zemi, protože územní rozpočty jsou součástí soustavy veřejných rozpočtů, dále na míře fiskální decentralizace, tedy na míře přiřazení veřejných příjmů na regionální a municipální úroveň. Fiskální význam územních rozpočtů je v jednotlivých zemích různý.

Tabulka č. 10

Příjmy územních rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1993 - 1998

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Belgie	6,6	6,8	6,9	6,8	6,6	6,5
Česká republika	9,1	10,9	11,5	14,7	9,3	10,4
Dánsko	32,3	33,1	32,7	31,9	31,4	31,8
Estonsko	:	:	:	:	:	:
Finsko	22,9	22,6	21,8	21,2	19,1	18,2
Francie	:	:	9,7	10,1	9,8	9,8
Irsko	13,6	14	12,9	12,5	12,4	11,7
Itálie	:	:	:	:	:	:
Kypr	:	:	:	:	:	1,3
Litva	:	:	:	:	:	:
Lotyšsko	:	:	:	:	:	:
Lucembursko	6,9	6,8	7,2	7,3	6,7	6,2
Maďarsko	:	:	:	:	:	:
Malta	:	:	:	:	:	:
Německo	8,4	8,2	7,9	8	7,7	7,6
Nizozemsko	18,5	18,2	22,8	16,7	16,5	15,7
Polsko	:	:	9,8	11,8	10	10
Portugalsko	4,9	4,6	4,6	4,8	5	5,7
Rakousko	10,6	10,2	10,1	10,3	9,7	9,7
Řecko	:	:	2,3	2,5	2,5	2,6
Slovensko	:	:	:	:	:	:
Slovinsko	:	:	:	:	:	:
Španělsko	:	:	5,8	5,8	6	6,2
Švédsko	27,1	26	24,9	24,9	24,6	25,8
Velká Británie	12,7	12,3	12	11,7	11,1	10,9

Zdroj dat: Eurostat

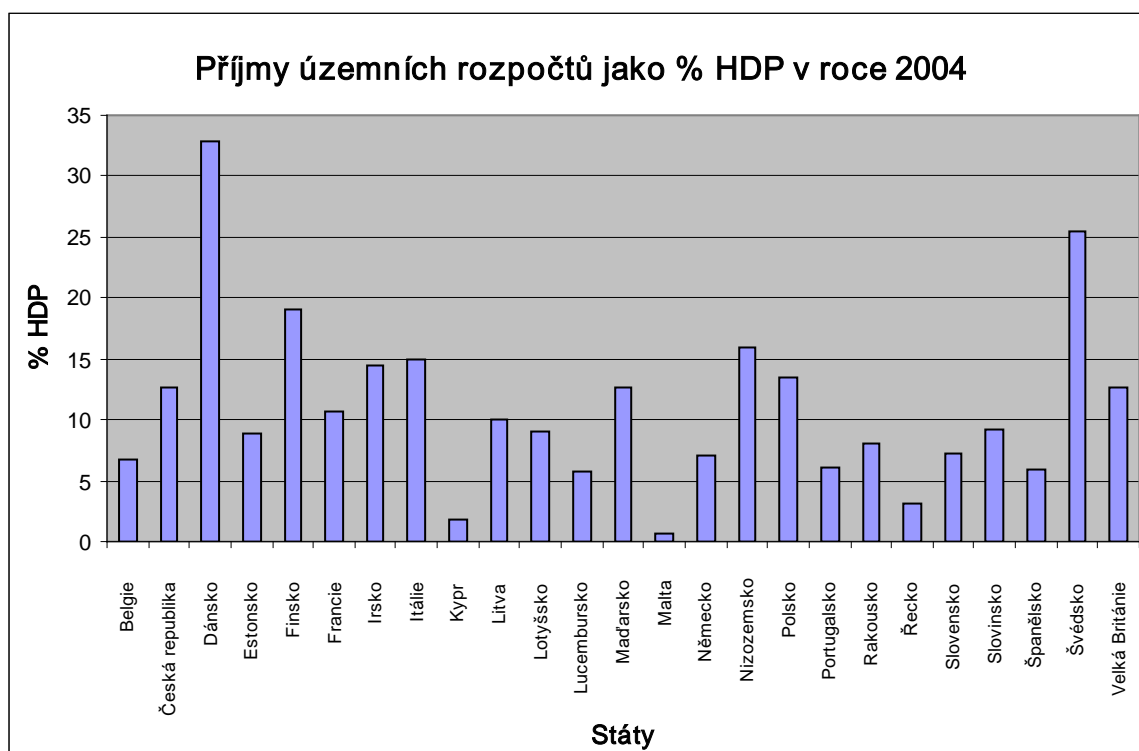
Tabulka č. 11

Příjmy územních rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belgie	6,5	6,3	6,5	6,8	7,1	6,8
Česká republika	9,4	9,3	9,8	10,6	12,8	12,6
Dánsko	32	31,4	32	32,5	32,7	32,8
Estonsko	:	:	:	:	9,1	8,8
Finsko	18,2	18,2	18,1	18,8	19	19
Francie	9,9	9,9	9,8	10,1	10,4	10,7
Irsko	12,1	12,3	13,3	13,9	14,4	14,5
Itálie	:	14,3	14,9	14,6	15	14,9
Kypr	1,3	1,5	1,6	1,5	1,6	1,8
Litva	:	:	:	9,4	9,4	10,1
Lotyšsko	:	:	:	9,6	9,1	9,1
Lucembursko	6,1	5,9	5,9	6,3	6,2	5,8
Maďarsko	12,4	11,6	12,2	12,1	13,1	12,6
Malta	0,6	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7
Německo	7,6	7,6	7,2	7,1	7	7
Nizozemsko	16	16	15,7	15,8	16,4	15,9
Polsko	17,4	16,9	13,5	13,4	12,6	13,5
Portugalsko	6	5,7	6	6	5,9	6
Rakousko	9,8	9,3	8,3	8,3	8,1	8,1
Řecko	2,6	2,8	2,9	2,9	2,9	3,1
Slovensko	2,9	2,9	3	3,8	7,4	7,3
Slovinsko	:	9,2	9,3	9,3	9,4	9,2
Španělsko	6,3	6	5,9	5,9	5,8	5,9
Švédsko	25,3	24,6	25,1	25,4	25,7	25,5
Velká Británie	11,1	11,1	11,5	11,9	12,5	12,7

Zdroj dat: Eurostat

Graf č. 6

Zdroj dat: Eurostat

Tabulka č. 12

**Průměrné příjmy územních rozpočtů jako % HDP
v letech 1999 – 2004**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EU*	10,68	10,62	10,60	10,70	10,97	10,98
"Staré" země EU**	12,11	12,09	12,21	12,42	12,61	12,58
"Nové" země EU***	7,33	7,46	7,17	7,83	8,52	8,57

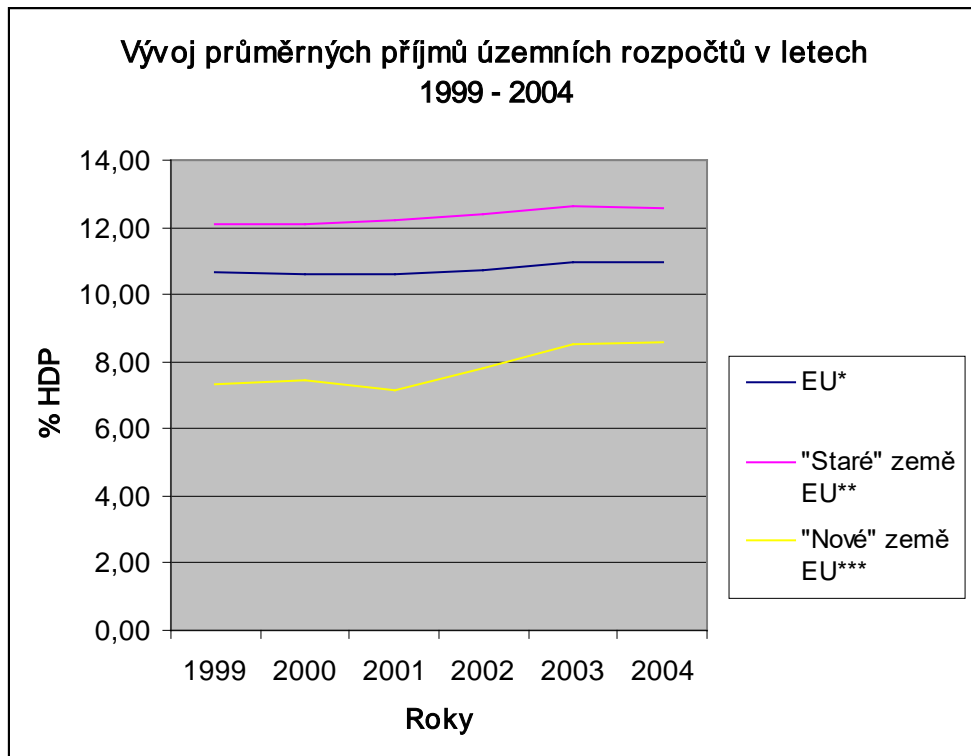
Zdroj dat: Vlastní výpočet

* zahrnuje všechny členské země EU k 1. 5. 2004

** zahrnuje 15 tzv. starých zemí EU, tedy státy, které vstoupily před rokem 2004

*** zahrnuje 10 tzv. nových zemí EU, tedy státy, které přistoupily 1. 5. 2004

Graf č. 7

6.3 Příjmy územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů

Pokud příjmy územních rozpočtů vydělíme celkovými veřejnými příjmy, získáme ukazatel, který vypovídá o fiskální decentralizaci veřejných příjmů. Tedy udává, jaká část veřejných příjmů je přiřazena na regionální a municipální úroveň, tj. do rozpočtů regionů a obcí.

Tabulka č. 13

Příjmy územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů v letech 1993 – 1998

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Belgie	13,52	13,93	14,11	13,74	13,23	12,90
Česká republika	19,04	23,19	28,05	37,03	23,25	26,80
Dánsko	56,87	57,87	57,67	55,77	55,48	55,99
Estonsko	:	:	:	:	:	:
Finsko	:	:	:	37,59	34,85	33,70
Francie	:	:	19,80	20,04	19,33	19,60
Irsko	32,08	33,02	33,08	32,05	32,63	31,88
Itálie	:	:	:	:	:	:
Kypr	:	:	:	:	:	3,93
Litva	:	:	:	:	:	:
Lotyšsko	:	:	:	:	:	:
Lucembursko	14,62	14,32	15,13	15,30	14,35	13,63
Maďarsko	:	:	:	:	:	:
Malta	:	:	:	:	:	:
Německo	18,58	17,98	17,52	17,39	16,85	16,56
Nizozemsko	34,77	36,33	48,20	34,94	35,03	33,84
Polsko	:	:	20,68	25,38	21,88	22,47
Portugalsko	12,34	12,01	12,07	12,15	12,63	14,50
Rakousko	20,19	19,88	20,08	20,04	18,95	19,02
Řecko	:	:	5,62	6,00	5,75	5,75
Slovensko	:	:	:	:	:	:
Slovinsko	:	:	:	:	:	:
Španělsko	:	:	15,10	14,95	15,54	16,19
Švédsko	43,99	42,14	40,95	39,84	39,68	41,15
Velká Británie	33,33	31,87	30,69	30,08	28,24	27,11

Zdroj dat: Vlastní výpočet

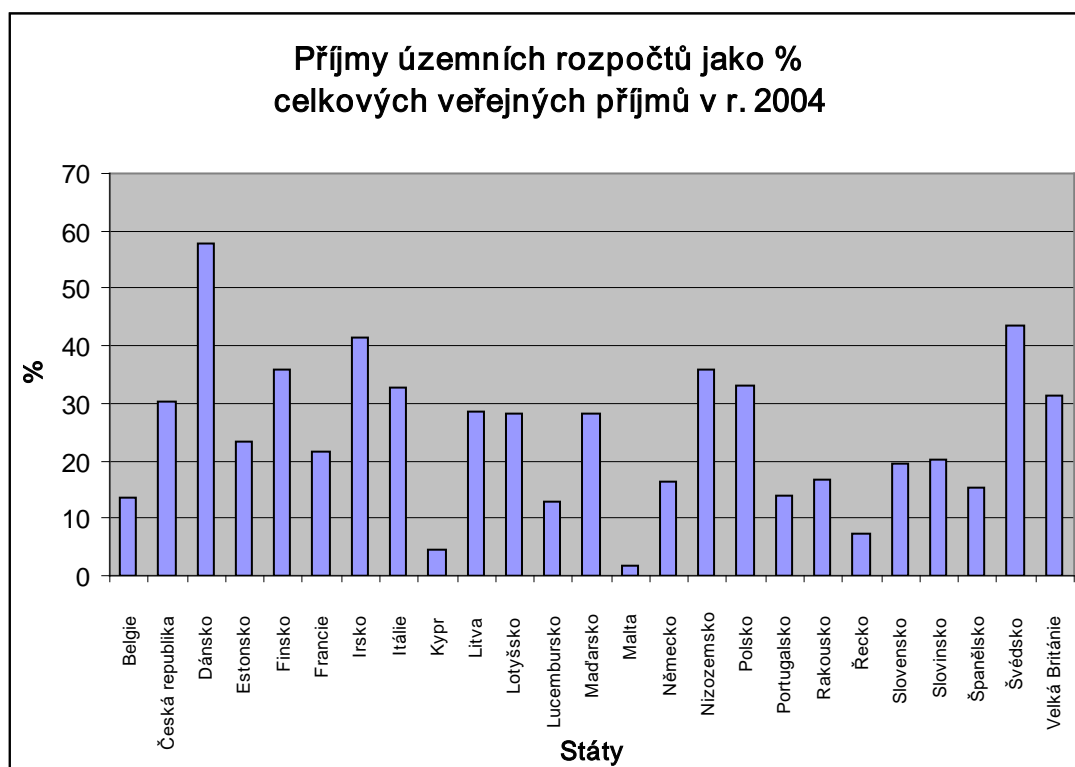
Tabulka č. 14
Příjmy územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů
v letech 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belgie	12,97	12,63	12,85	13,33	13,63	13,55
Česká republika	23,98	24,16	25,06	26,37	31,22	30,43
Dánsko	55,94	55,87	57,45	58,56	59,45	57,95
Estonsko	:	:	:	:	23,27	23,22
Finsko	33,77	32,56	33,52	34,75	35,71	35,85
Francie	19,45	19,72	19,60	20,40	21,05	21,49
Irsko	33,24	34,26	39,12	42,12	42,73	41,31
Itálie	:	30,95	32,39	32,02	32,54	32,89
Kypr	3,94	4,25	4,37	4,16	4,09	4,51
Litva	:	:	:	27,81	27,81	28,61
Lotyšsko	:	:	:	29,09	28,26	28,35
Lucembursko	13,53	13,23	13,05	13,76	13,72	13,00
Maďarsko	27,93	26,01	27,17	27,75	30,18	28,38
Malta	1,67	2,23	2,12	2,00	1,75	1,61
Německo	16,31	16,38	16,11	16,03	15,77	16,20
Nizozemsko	33,61	33,68	34,81	35,75	37,36	35,73
Polsko	38,75	39,76	33,01	31,68	30,73	33,01
Portugalsko	14,67	13,97	14,81	14,35	13,63	13,79
Rakousko	19,25	18,67	16,37	16,60	16,46	16,60
Řecko	5,65	5,85	6,58	6,49	6,58	7,16
Slovensko	5,82	6,09	8,06	10,53	20,61	19,52
Slovinsko	:	20,77	20,81	20,48	20,80	20,26
Španělsko	16,15	15,75	15,57	15,36	15,18	15,28
Švédsko	40,35	39,42	42,18	43,94	43,86	43,44
Velká Británie	27,21	26,88	27,58	29,68	31,25	31,20

Zdroj dat: Vlastní výpočet

Graf č. 8

Zdroj dat: Vlastní výpočet

Tabulka č. 15

Průměrné příjmy územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů v letech 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EU*	22,21	22,41	22,85	23,88	24,71	24,53
"Staré" země EU**	24,44	24,65	25,47	26,21	26,59	26,36
"Nové" země EU***	17,02	17,61	17,23	19,99	21,87	21,79

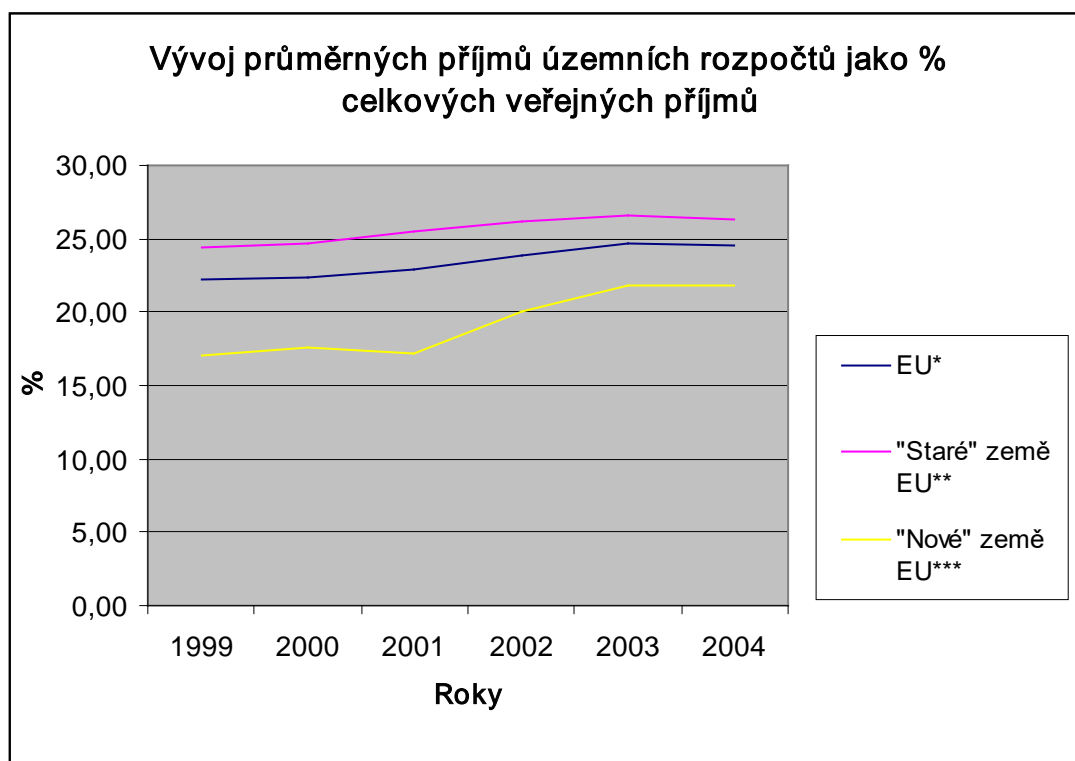
Zdroj dat: Vlastní výpočet

* zahrnuje všechny členské země EU k 1. 5. 2004

** zahrnuje 15 tzv. starých zemí EU, tedy státy, které vstoupily před rokem 2004

*** zahrnuje 10 tzv. nových zemí EU, tedy státy, které přistoupily 1. 5. 2004

Graf č. 9

Zdroj dat: Vlastní výpočet

6.4 Veřejné výdaje

Rozsah veřejných výdajů měřený jako % HDP je v jednotlivých zemích EU různý. Je dán především politickými faktory. V roce 2004 měly největší veřejné výdaje jako % HDP Švédsko, Dánsko, Francie, Finsko a Belgie. Nejmenší veřejné výdaje jako % HDP vykazovaly Lotyšsko, Irsko, Litva, Estonsko a Španělsko. Rozsah veřejných výdajů je podobný rozsahu veřejných příjmů v daných zemích, protože veřejné výdaje se odvíjí od veřejných příjmů.

Tabulka č. 16

Výdaje veřejných rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1993 – 1998

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Belgie	56,2	53,9	53,4	53,4	52	51,2
Česká republika	71,2	50,4	54,4	42,8	42,4	43,8
Dánsko	60,6	60,4	59,5	59,1	57,1	56,8
Estonsko	:	:	43,6	42,3	39,2	39,5
Finsko	64,2	62,9	59,1	59,3	56	52,4
Francie	54,6	54,3	54,5	54,5	53,7	52,7
Irsko	45,1	44,4	41,1	39,1	36,6	34,4
Itálie	57,7	54,6	53,4	53,2	51,1	49,9
Kypr	:	:	:	:	:	37,3
Litva	35,1	38,5	39,3	37,4	36,8	41,3
Lotyšsko	:	:	36,1	37,9	46,7	40,4
Lucembursko	45,6	44,7	45	45,4	43,7	42,1
Maďarsko	:	:	:	:	:	:
Malta	:	:	:	:	:	:
Německo	48,2	47,9	54,8	49,3	48,4	48
Nizozemsko	56	53,6	56,4	49,6	48,2	47,2
Polsko	:	:	51,3	51,2	50,2	48,5
Portugalsko	47,8	46	43,4	44,1	43	42,3
Rakousko	56,7	56,2	56	55,4	53,1	53,4
Řecko	52	49,9	51	49,2	50,1	49,5
Slovensko	78,8	57,8	54,1	61,5	65	60,8
Slovinsko	:	:	:	:	:	:
Španělsko	:	:	45	43,7	41,8	41,4
Švédsko	73	70,9	67,7	65,3	63	60,7
Velká Británie	46,1	45,3	45	43,1	41,5	40,2

Zdroj dat: Eurostat

Tabulka č. 17

Výdaje veřejných rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belgie	50,6	49,8	50	51,1	52,1	50,2
Česká republika	42,9	42,1	45	46,9	53,5	44,3
Dánsko	55,8	53,9	54,5	55,2	55,3	55,5
Estonsko	42,8	38,3	37,1	36,8	36,7	36,4
Finsko	51,7	48,8	48,9	49,8	50,9	51,1
Francie	52,6	51,6	51,6	52,6	53,6	53,4
Irsko	34,1	31,5	33,2	33,3	33,5	33,7
Itálie	48,9	46,9	49,2	48,5	49,4	48,6
Kypr	37,4	37,7	38,9	40,6	45,4	44,1
Litva	42,3	37,9	36,2	36,1	35	36,2
Lotyšsko	40,2	39,4	35,1	34,4	33,4	33,5
Lucembursko	41,6	38,6	39,1	43,7	45	45,3
Maďarsko	49,9	47,7	48,5	52,1	49,8	49,7
Malta	43,6	42,1	44,3	45,7	50,6	48,7
Německo	48,1	45,1	47,6	48,1	48,4	46,9
Nizozemsko	46,9	45,3	45,4	46,2	47,1	46,6
Polsko	48,1	44,9	44,7	45,6	45,8	44,8
Portugalsko	43,7	43,7	44,8	44,7	46,2	46,5
Rakousko	53,2	51,4	50,8	50,7	50,6	49,9
Řecko	49,5	52,1	50,2	49,7	49,9	49,8
Slovensko	56,9	59,9	43,8	43,8	39,7	40,6
Slovinsko	:	48	48,6	48	47,9	47,4
Španělsko	40,2	38,9	38,4	38,7	38,3	38,8
Švédsko	60,3	57,4	57	58,4	58,7	57,3
Velká Británie	39,7	39,8	40,8	41,6	43,2	43,7

Zdroj dat: Eurostat

Tabulka č. 18

**Průměrné výdaje veřejných rozpočtů jako % HDP v zemích EU
v letech 1999 – 2004**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EU*	46,71	45,31	44,95	45,69	46,40	45,72
"Staré" země EU**	47,79	46,32	46,77	47,49	48,15	47,82
"Nové" země EU***	44,90	43,80	42,22	43,00	43,78	42,57

Zdroj dat: Vlastní výpočet

* zahrnuje všechny členské země EU k 1. 5. 2004

** zahrnuje 15 tzv. starých zemí EU, tedy státy, které vstoupily před rokem 2004

*** zahrnuje 10 tzv. nových zemí EU, tedy státy, které přistoupily 1. 5. 2004

6.5 Výdaje územních rozpočtů jako % HDP

Výdaje územních rozpočtů závisí jednak na celkových veřejných výdajích v dané zemi, protože územní rozpočty jsou součástí soustavy veřejných rozpočtů, dále na míře fiskální decentralizace, tedy na míře přiřazení veřejných výdajů na regionální a municipální úroveň. Fiskální význam územních rozpočtů je v jednotlivých zemích různý.

Tabulka č. 19

Výdaje územních rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1993 – 1998

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Belgie	6,9	6,9	6,6	6,6	6,5	6,4
Česká republika	10,1	9,6	9,3	12,2	9,9	9,9
Dánsko	32,2	32,7	32	31,9	31,4	31,6
Estonsko	:	:	:	:	:	:
Finsko	22,4	21,3	20,5	20,3	19,5	18,4
Francie	:	:	9,9	10	9,6	9,5
Irsko	13,5	13,4	12,7	12,4	12,2	11,6
Itálie	:	:	:	:	:	:
Kypr	:	:	:	:	:	1,6
Litva	:	:	:	:	:	:
Lotyšsko	:	:	:	:	:	:
Lucembursko	7,2	6,7	6,8	6,8	6,2	6
Maďarsko	:	:	:	:	:	:
Malta	:	:	:	:	:	:
Německo	8,5	8,3	8,1	8	7,7	7,4
Nizozemsko	18,5	18,1	22,5	16,5	15,5	15,6
Polsko	:	:	9,3	11,8	10,5	10,8
Portugalsko	5,2	4,7	4,5	5,1	5,5	5,3
Rakousko	10,8	10,6	10,5	10,4	9,5	9,6
Řecko	:	:	2,2	2,4	2,4	2,5
Slovensko	:	:	:	:	:	:
Slovinsko	:	:	:	:	:	:
Španělsko	:	:	5,9	5,8	6	6,2
Švédsko	27,4	26,2	25,2	25,2	25,1	25,6
Velká Británie	12,6	12,4	12,2	11,5	11,1	10,9

Zdroj dat: Eurostat

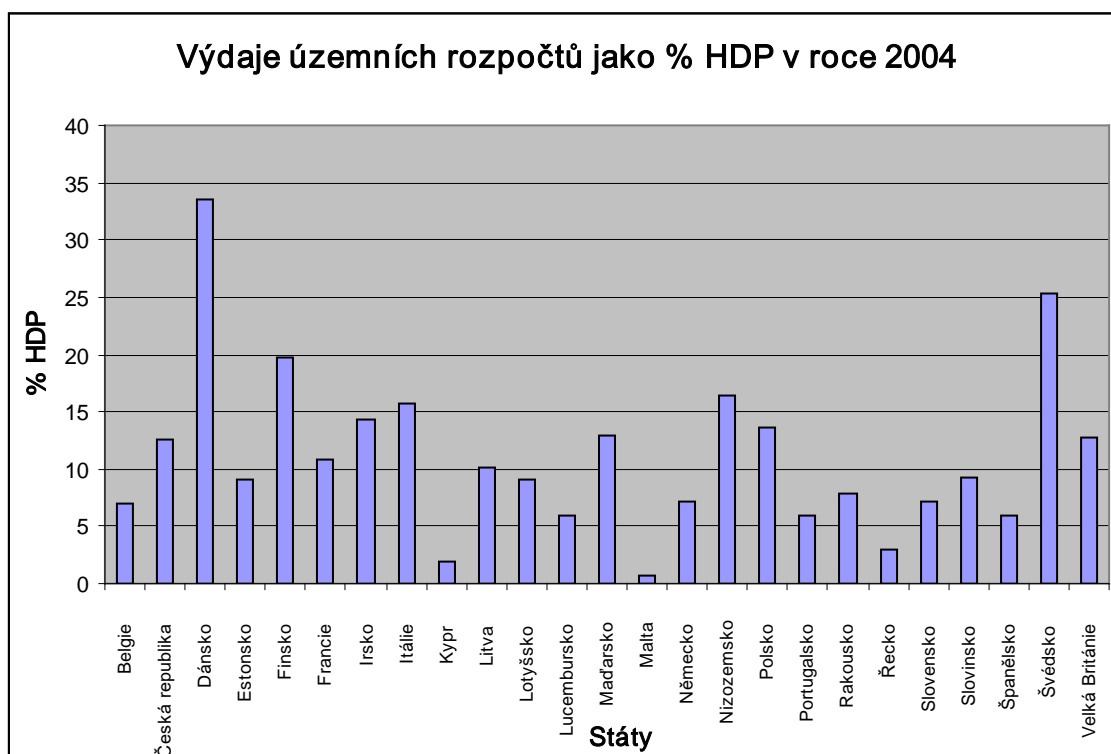
Tabulka č. 20

Výdaje územních rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belgie	6,5	6,6	6,5	6,9	7,1	6,9
Česká republika	9,2	9,3	10,2	10,9	13,1	12,6
Dánsko	31,5	30,8	31,6	32,6	33,2	33,5
Estonsko	:	:	:	:	9,7	9
Finsko	18,3	17,9	18,5	19	19,5	19,7
Francie	9,6	9,7	9,7	10	10,4	10,8
Irsko	11,9	12,4	13,8	14,3	14,2	14,3
Itálie	:	14,3	15,1	15,3	15,3	15,8
Kypr	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8	2
Litva	:	:	:	10,3	9,5	10,2
Lotyšsko	:	:	:	9,6	9,1	9
Lucembursko	5,9	5,3	5,8	6,2	6,2	5,9
Maďarsko	12,4	11,9	12,1	13	13,3	12,9
Malta	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Německo	7,3	7,3	7,2	7,3	7,3	7,2
Nizozemsko	15,8	15,9	15,8	16,3	16,7	16,4
Polsko	18,6	18,1	13,9	13,9	13	13,6
Portugalsko	5,8	6,1	6,4	6,4	6,1	5,9
Rakousko	9,8	9,3	8	8	8	7,9
Řecko	2,5	2,8	2,8	2,8	2,7	3
Slovensko	3,7	2,9	3	3,6	7,4	7,1
Slovinsko	:	9,2	9,4	9,5	9,5	9,3
Španělsko	6,3	6	5,9	6	6,1	5,9
Švédsko	25,2	24,4	25,3	26	26	25,4
Velká Británie	11,1	11,2	11,6	11,8	12,3	12,7

Zdroj dat: Eurostat

Graf č. 10

Zdroj dat: Eurostat

Tabulka č. 21

**Průměrné výdaje územních rozpočtů jako % HDP
v letech 1999 – 2004**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EU*	10,68	10,62	10,68	10,92	11,13	11,11
"Staré" země EU**	11,96	12,00	12,27	12,59	12,74	12,75
"Nové" země EU***	7,68	7,67	7,29	8,13	8,71	8,64

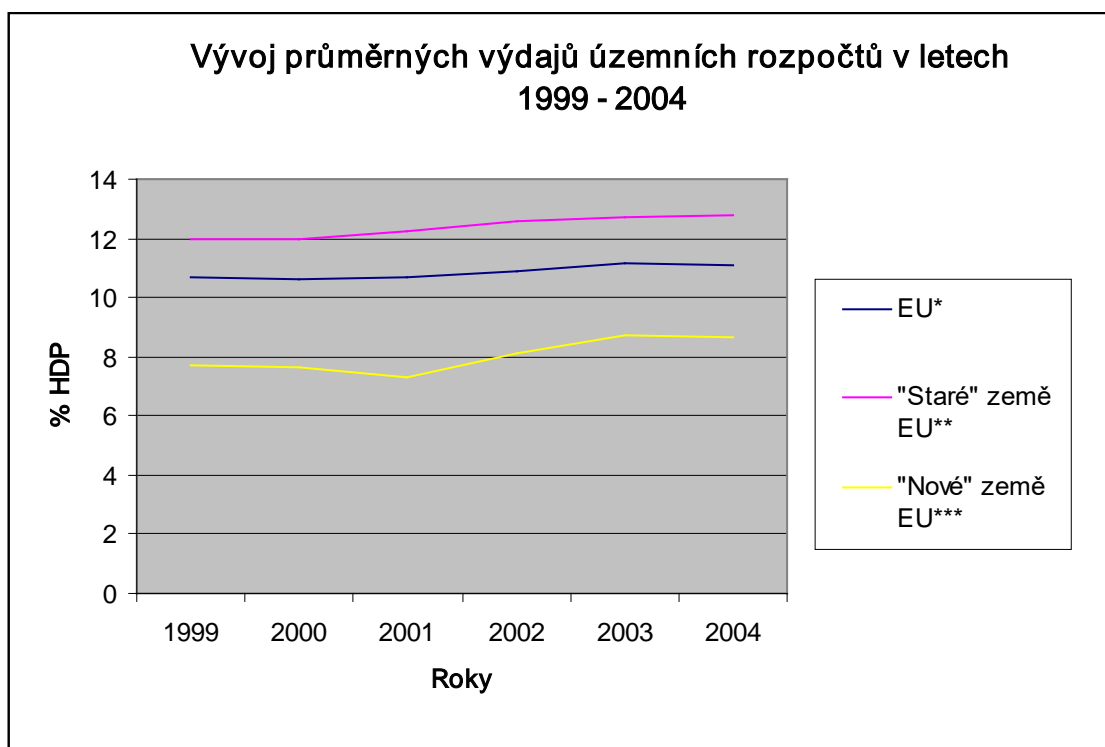
Zdroj dat: Vlastní výpočet

* zahrnuje všechny členské země EU k 1. 5. 2004

** zahrnuje 15 tzv. starých zemí EU, tedy státy, které vstoupily před rokem 2004

*** zahrnuje 10 tzv. nových zemí EU, tedy státy, které přistoupily 1. 5. 2004

Graf č. 11

Zdroj dat: Vlastní výpočet

6.6 Výdaje územních rozpočtů jako % celkových veřejných výdajů

Pokud výdaje územních rozpočtů vydělíme celkovými veřejnými výdaji, získáme ukazatel, který vypovídá o fiskální decentralizaci veřejných výdajů. Tedy udává, jaká část veřejných výdajů přísluší k regionální a municipální úrovni, tj. jaká část veřejných výdajů je financována z rozpočtů regionů a obcí.

Tabulka č. 22

Výdaje územních rozpočtů jako % celkových veřejných výdajů v letech 1993 – 1998

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Belgie	12,28	12,80	12,36	12,36	12,50	12,50
Česká republika	14,19	19,05	17,10	28,50	23,35	22,60
Dánsko	53,14	54,14	53,78	53,98	54,99	55,63
Estonsko	:	:	:	:	:	:
Finsko	:	:	:	34,23	34,82	35,11
Francie	:	:	18,17	18,35	17,88	18,03
Irsko	29,93	30,18	30,90	31,71	33,33	33,72
Itálie	:	:	:	:	:	:
Kypr	:	:	:	:	:	4,29
Litva	:	:	:	:	:	:
Lotyšsko	:	:	:	:	:	:
Lucembursko	15,79	14,99	15,11	14,98	14,19	14,25
Maďarsko	:	:	:	:	:	:
Malta	:	:	:	:	:	:
Německo	17,63	17,33	14,78	16,23	15,91	15,42
Nizozemsko	33,04	33,77	39,89	33,27	32,16	33,05
Polsko	:	:	18,13	23,05	20,92	22,27
Portugalsko	10,88	10,22	10,37	11,56	12,79	12,53
Rakousko	19,05	18,86	18,75	18,77	17,89	17,98
Řecko	:	:	4,31	4,88	4,79	5,05
Slovensko	:	:	:	:	:	:
Slovinsko	:	:	:	:	:	:
Španělsko	:	:	13,11	13,27	14,35	14,98
Švédsko	37,53	36,95	37,22	38,59	39,84	42,17
Velká Británie	27,33	27,37	27,11	26,68	26,75	27,11

Zdroj dat: Vlastní výpočet

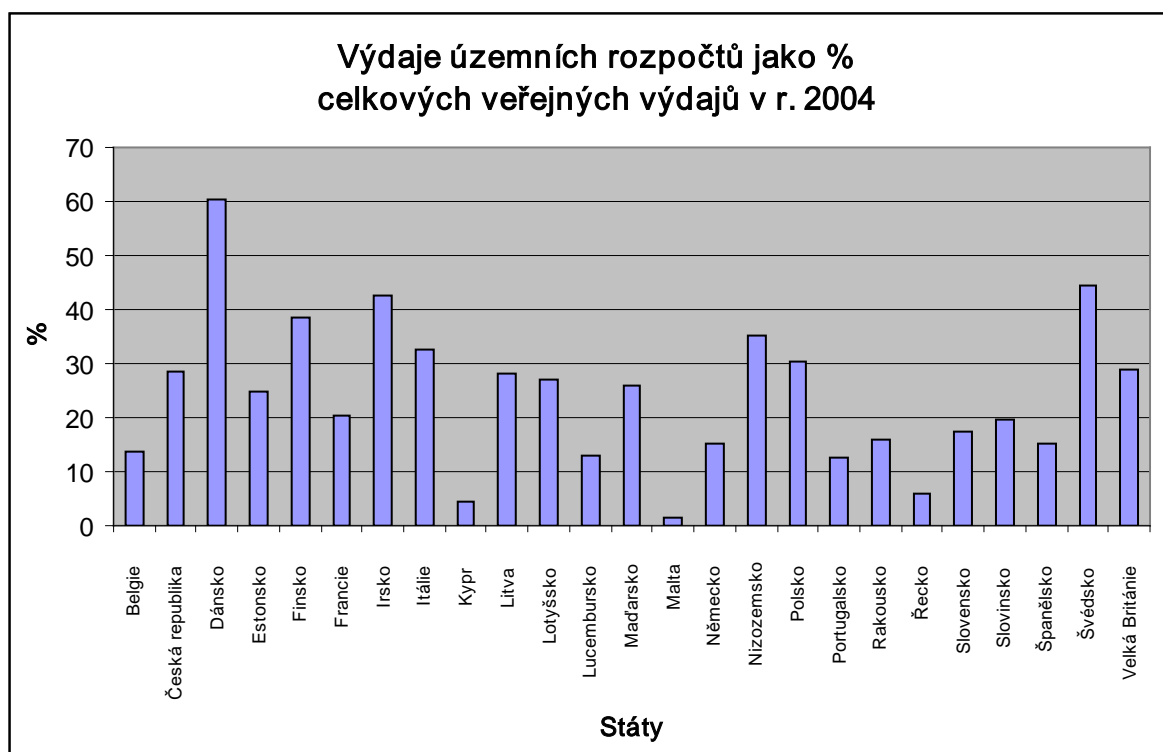
Tabulka č. 23

**Výdaje územních rozpočtů jako % celkových veřejných výdajů
v letech 1999 – 2004**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belgie	12,85	13,25	13,00	13,50	13,63	13,75
Česká republika	21,45	22,09	22,67	23,24	24,49	28,44
Dánsko	56,45	57,14	57,98	59,06	60,04	60,36
Estonsko	:	:	:	:	26,43	24,73
Finsko	35,40	36,68	37,83	38,15	38,31	38,55
Francie	18,25	18,80	18,80	19,01	19,40	20,22
Irsko	34,90	39,37	41,57	42,94	42,39	42,43
Itálie	:	30,49	30,69	31,55	30,97	32,51
Kypr	4,01	4,24	4,37	4,19	3,96	4,54
Litva	:	:	:	28,53	27,14	28,18
Lotyšsko	:	:	:	27,91	27,25	26,87
Lucembursko	14,18	13,73	14,83	14,19	13,78	13,02
Maďarsko	24,85	24,95	24,95	24,95	26,71	25,96
Malta	1,61	1,66	1,58	1,53	1,38	1,44
Německo	15,18	16,19	15,13	15,18	15,08	15,35
Nizozemsko	33,69	35,10	34,80	35,28	35,46	35,19
Polsko	38,67	40,31	31,10	30,48	28,38	30,36
Portugalsko	13,27	13,96	14,29	14,32	13,20	12,69
Rakousko	18,42	18,09	15,75	15,78	15,81	15,83
Řecko	5,05	5,37	5,58	5,63	5,41	6,02
Slovensko	6,50	4,84	6,85	8,22	18,64	17,49
Slovinsko	:	19,17	19,34	19,79	19,83	19,62
Španělsko	15,67	15,42	15,36	15,50	15,93	15,21
Švédsko	41,79	42,51	44,39	44,52	44,29	44,33
Velká Británie	27,96	28,14	28,43	28,37	28,47	29,06

Zdroj dat: Vlastní výpočet

Graf č. 12

Zdroj dat: Vlastní výpočet

Tabulka č. 24

Průměrné výdaje územních rozpočtů jako % celkových veřejných výdajů v letech 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EU*	22,01	22,80	22,69	23,41	23,86	24,09
"Staré" země EU**	24,50	25,62	25,89	26,20	26,14	26,30
"Nové" země EU***	16,18	16,75	15,84	18,76	20,42	20,76

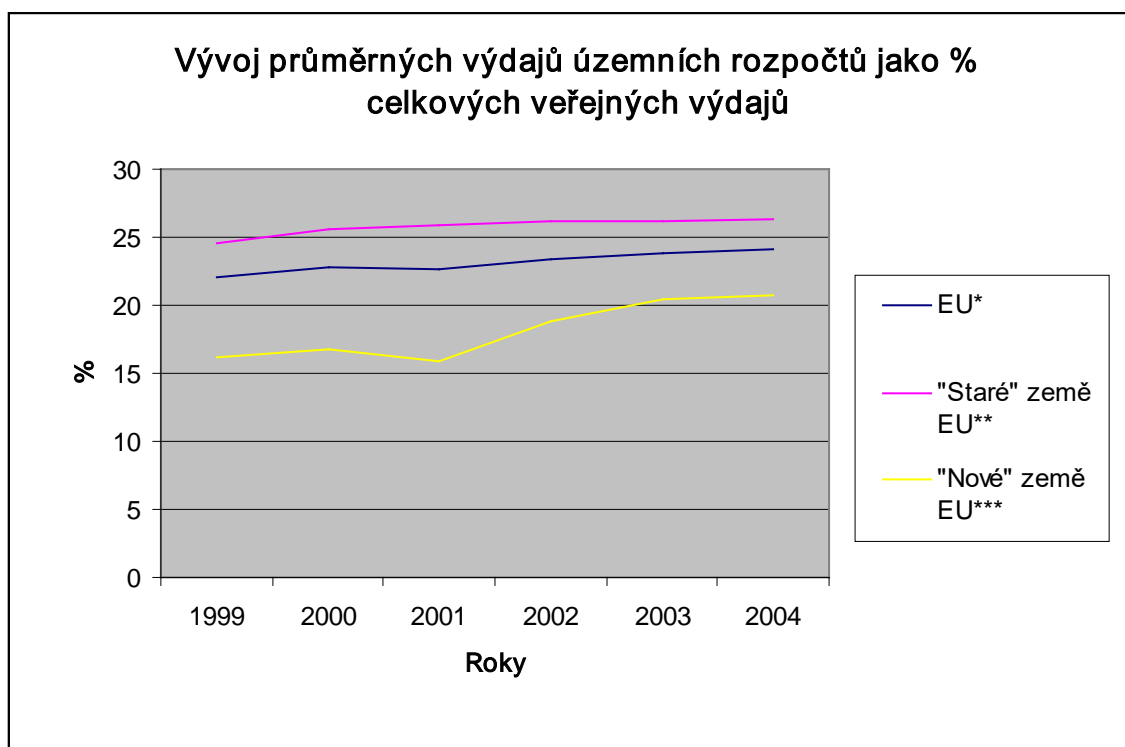
Zdroj dat: Vlastní výpočet

* zahrnuje všechny členské země EU k 1. 5. 2004

** zahrnuje 15 tzv. starých zemí EU, tedy státy, které vstoupily před rokem 2004

*** zahrnuje 10 tzv. nových zemí EU, tedy státy, které přistoupily 1. 5. 2004

Graf č. 13

Zdroj dat: Vlastní výpočet

6.7 Posouzení fiskálního významu územních rozpočtů v členských státech EU

Fiskální význam územních rozpočtů je v jednotlivých zemích různý a závisí na dvou základních věcech. Zaprvé, na rozsahu veřejných financí ve vztahu k HDP, protože územní rozpočty patří do soustavy veřejných rozpočtů. Zadruhé, na míře fiskální decentralizace v dané zemi, tedy na míře přiřazení veřejných příjmů a veřejných výdajů na regionální a municipální úroveň.

6.7.1 Posouzení fiskálního významu územních rozpočtů v tzv. starých zemích EU v letech 1999 – 2004

Příjmy územních rozpočtů jako % HDP:

V rámci tzv. starých zemí EU měly ve sledovaném období nejvyšší příjmy územních rozpočtů jako % HDP Dánsko, Švédsko a Finsko (data v Tabulce č. 11). Dánsko vykazovalo v roce 2004 příjmy územních rozpočtů ve výši 32,8 % HDP, Švédsko 25,5 % HDP a Finsko 19 % HDP (Graf č.6). Nejnižší příjmy územních rozpočtů jako % HDP ve sledovaném období

vykazovaly Řecko – v roce 2004 3,1 % HDP, Lucembursko – v roce 2004 5,8 % HDP a Španělsko – v roce 2004 5,9 % HDP.

Výdaje územních rozpočtů jako % HDP:

V rámci tzv. starých zemí EU měly ve sledovaném období nejvyšší výdaje územních rozpočtů jako % HDP měly Dánsko, Švédsko, Finsko. Nejnižší výdaje územních rozpočtů jako % HDP vykazovaly Řecko, Lucembursko, Španělsko a Portugalsko (data v Tabulce č. 20). Data jsou velmi podobná jako u příjmů územních rozpočtů, protože výdaje se od příjmů odvíjí.

Příjmy územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů:

V rámci tzv. starých zemí EU měly ve sledovaném období nejvyšší příjmy územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů, tedy nejvyšší míru fiskální decentralizace u veřejných příjmů Dánsko – v roce 2004 57,95 %, Švédsko – v roce 2004 43,44 % a Irsko – v roce 2004 41,31 % (Tabulka č. 14 a Graf č. 8). Irsko se zařadilo mezi země s nejvyšší mírou fiskální decentralizace až v roce 2001. Poměrně vysokou míru fiskální decentralizace vykazovaly také Finsko a Nizozemsko. Naopak nejnižší míru fiskální decentralizace měly ve sledovaném období Řecko – v roce 2004 7,16 %, Lucembursko – v roce 2004 13 % a Belgie – v roce 2004 13,55 %.

Výdaje územních rozpočtů jako % celkových veřejných výdajů:

Data jsou velmi podobná jako u příjmů územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů (Tabulka č. 23).

Jak vyplývá z Grafu č. 7 a z Grafu č. 11, v tzv. starých zemích EU **se v průměru mírně zvyšoval podíl příjmů územních rozpočtů na HDP i podíl výdajů územních rozpočtů na HDP**. Data také ukazují, že tyto ukazatele jsou v průměru vyšší u tzv. starých zemí EU než u tzv. nových zemí EU. **V tzv. starých zemích EU se v průměru mírně zvyšovala míra fiskální decentralizace** (Graf č. 9 a Graf č. 13), tedy podíl příjmů a výdajů územních rozpočtů na celkových veřejných příjmech a výdajích. Z dat také vyplývá, že míra fiskální decentralizace je v průměru vyšší v tzv. starých státech EU než v tzv. nových státech EU.

6.7.2 Posouzení fiskálního významu územních rozpočtů

v tzv. nových zemích EU v letech 1999 – 2004

Příjmy územních rozpočtů jako % HDP:

V rámci tzv. nových zemí EU měly ve sledovaném období nejvyšší příjmy územních rozpočtů jako % HDP Polsko, Česká republika a Maďarsko (data v Tabulce č. 11). Polsko vykazovalo v roce 2004 příjmy územních rozpočtů ve výši 13,5 % HDP, Česká republika a Maďarsko ve výši 12,6 % HDP (Graf č.6). Nejnižší příjmy územních rozpočtů jako % HDP ve sledovaném období měly Malta – v roce 2004 0,7 % HDP a Kypr – v roce 2004 1,8 % HDP.

Výdaje územních rozpočtů jako % HDP:

Data jsou velmi podobná jako u příjmů územních rozpočtů jako % HDP (Tabulka č. 20).

Příjmy územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů:

V rámci tzv. nových zemí EU měly ve sledovaném období nejvyšší příjmy územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů, tedy nejvyšší míru fiskální decentralizace u veřejných příjmů Polsko – v roce 2004 33,01 % a Česká republika – v roce 2004 30,43 % (Tabulka č. 14 a Graf č. 8). Poměrně vysokou míru fiskální decentralizace vykazovaly také Litva, Maďarsko a Lotyšsko. Nejnižší míru fiskální decentralizace měly ve sledovaném období Malta – v roce 2004 1,61 % a Kypr – v roce 2004 4,51 %. Relativně nízkou míru fiskální decentralizace vykazovaly Slovensko a Slovinsko, a to okolo 20 %.

Výdaje územních rozpočtů jako % celkových veřejných výdajů:

Data jsou velmi podobná jako u příjmů územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů (Tabulka č. 23).

Jak vyplývá z Grafu č. 7 a z Grafu č. 11, v tzv. nových zemích EU **se v průměru zvyšoval podíl příjmů územních rozpočtů na HDP i podíl výdajů územních rozpočtů na HDP.**

Data také ukazují, že tyto ukazatele jsou v průměru nižší u tzv. nových zemí EU než u tzv. starých zemí EU. V tzv. nových zemích EU **se v průměru zvyšovala míra fiskální decentralizace** (Graf č. 9 a Graf č. 13), tedy podíl příjmů a výdajů územních rozpočtů na celkových veřejných příjmech a výdajích. Z dat také vyplývá, že míra fiskální decentralizace je v průměru nižší v tzv. nových státech EU než v tzv. starých státech EU.

7. Vliv územních rozpočtů na fiskální situaci zemí EU

Územní rozpočty, tedy rozpočty obcí a regionů, jsou součástí soustavy veřejných rozpočtů. Tak jako každý veřejný rozpočet, mají i územní rozpočty své příjmy a výdaje. Rozdíl těchto příjmů a výdajů (saldo územního rozpočtu) může být přebytkové, vyrovnané či deficitní. V současné době se ve vyspělých zemích prosazuje trend fiskální decentralizace, což zvyšuje fiskální význam územních rozpočtů. Saldo územních rozpočtů může významně ovlivnit celkové saldo veřejných rozpočtů, tedy fiskální situaci dané země.

7.1. Saldo územních rozpočtů jako % HDP v členských státech EU

Tabulka č. 25

Saldo územních rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1993 – 1998

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Belgie	-0,3	-0,1	0,3	0,2	0,1	0,1
Česká republika	-1	1,3	2,2	2,5	-0,6	0,5
Dánsko	0,1	0,4	0,7	0	0	0,2
Estonsko	:	:	:	:	:	:
Finsko	0,5	1,3	1,3	0,9	-0,4	-0,2
Francie	:	:	-0,2	0,1	0,2	0,3
Irsko	0,1	0,6	0,2	0,1	0,2	0,1
Itálie	:	:	:	:	:	:
Kypr	:	:	:	:	:	-0,3
Litva	:	:	:	:	:	:
Lotyšsko	:	:	:	:	:	:
Lucembursko	-0,3	0,1	0,4	0,5	0,5	0,2
Maďarsko	:	:	:	:	:	:
Malta	:	:	:	:	:	:
Německo	-0,1	-0,1	-0,2	0	0	0,2
Nizozemsko	0	0,1	0,3	0,2	1	0,1
Polsko	:	:	0,5	0	-0,5	-0,8
Portugalsko	-0,3	-0,1	0,1	-0,3	-0,5	0,4
Rakousko	-0,2	-0,4	-0,4	-0,1	0,2	0,1
Řecko	:	:	0,1	0,1	0,1	0,1
Slovensko	:	:	:	:	:	:
Slovinsko	:	:	:	:	:	:
Španělsko	:	:	-0,1	0	0	0
Švédsko	-0,3	-0,2	-0,3	-0,3	-0,5	0,2
Velká Británie	0,1	-0,1	-0,2	0,2	0	0

Zdroj dat: Vlastní výpočet

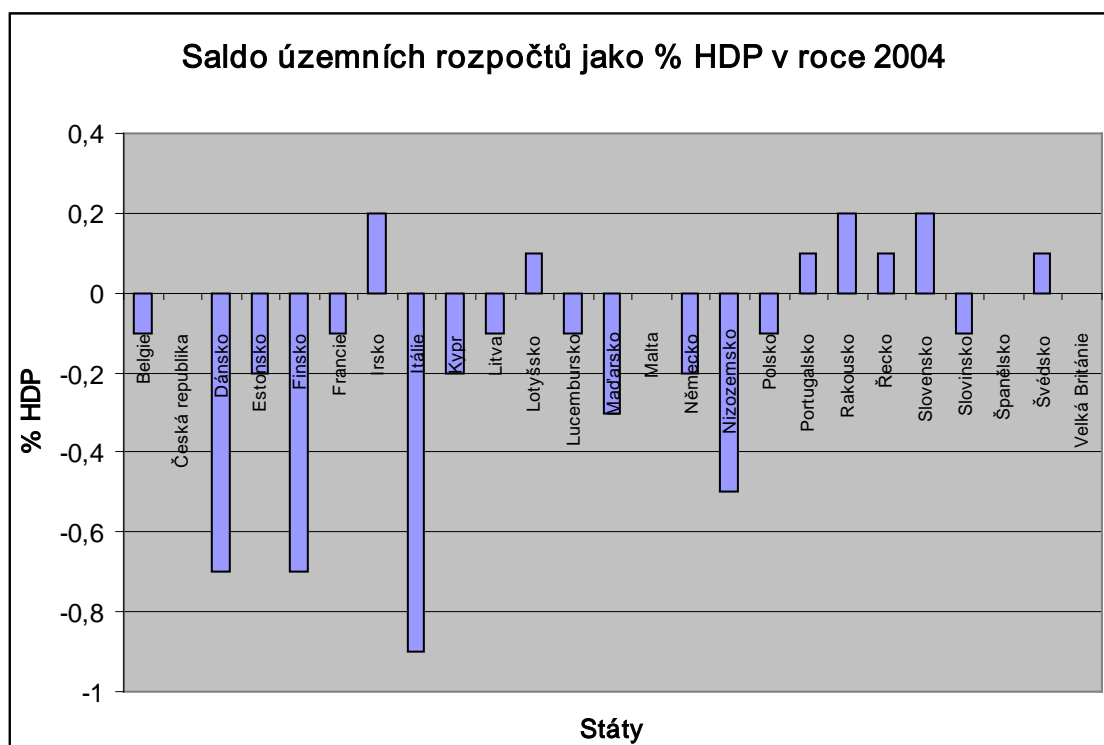
Tabulka č. 26

Saldo územních rozpočtů jako % HDP v zemích EU v r. 1999 – 2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belgie	0	-0,3	0	-0,1	0	-0,1
Česká republika	0,2	0	-0,4	-0,3	-0,3	0
Dánsko	0,5	0,6	0,4	-0,1	-0,5	-0,7
Estonsko	:	:	:	:	-0,6	-0,2
Finsko	-0,1	0,3	-0,4	-0,2	-0,5	-0,7
Francie	0,3	0,2	0,1	0,1	0	-0,1
Irsko	0,2	-0,1	-0,5	-0,4	0,2	0,2
Itálie	:	0	-0,2	-0,7	-0,3	-0,9
Kypr	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2
Litva	:	:	:	-0,9	-0,1	-0,1
Lotyšsko	:	:	:	0	0	0,1
Lucembursko	0,2	0,6	0,1	0,1	0	-0,1
Maďarsko	0	-0,3	0,1	-0,9	-0,2	-0,3
Malta	-0,1	0,1	0,1	0,1	0	0
Německo	0,3	0,3	0	-0,2	-0,3	-0,2
Nizozemsko	0,2	0,1	-0,1	-0,5	-0,3	-0,5
Polsko	-1,2	-1,2	-0,4	-0,5	-0,4	-0,1
Portugalsko	0,2	-0,4	-0,4	-0,4	-0,2	0,1
Rakousko	0	0	0,3	0,3	0,1	0,2
Řecko	0,1	0	0,1	0,1	0,2	0,1
Slovensko	-0,8	0	0	0,2	0	0,2
Slovinsko	:	0	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1
Španělsko	0	0	0	-0,1	-0,3	0
Švédsko	0,1	0,2	-0,2	-0,6	-0,3	0,1
Velká Británie	0	-0,1	-0,1	0,1	0,2	0

Zdroj dat: Vlastní výpočet

Graf č. 14

Zdroj dat: Vlastní výpočet

Tabulka č. 27

**Průměrné saldo územních rozpočtů v členských zemích EU
v letech 1999 – 2004**

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
EU*	-0,01	0,00	-0,08	-0,23	-0,16	-0,13
"Staré" země EU**	0,14	0,09	-0,06	-0,17	-0,13	-0,17
"Nové" země EU***	-0,35	-0,21	-0,11	-0,30	-0,19	-0,07

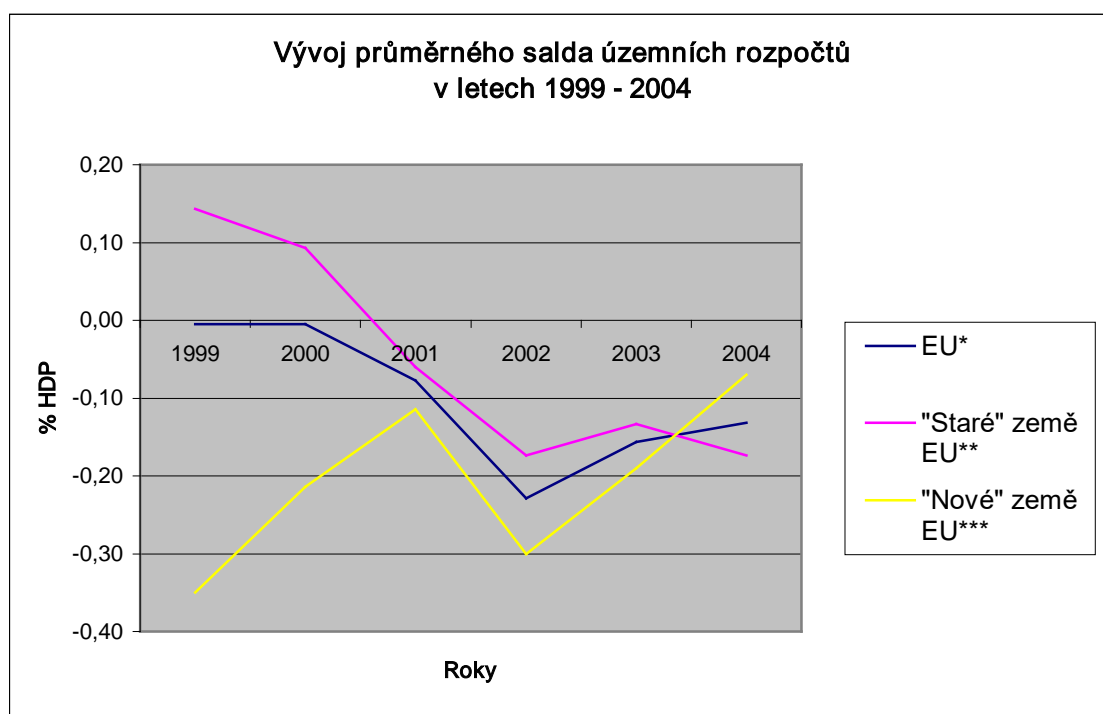
Zdroj dat: Vlastní výpočet

* zahrnuje všechny členské země EU k 1. 5. 2004

** zahrnuje 15 tzv. starých zemí EU, tedy státy, které vstoupily před rokem 2004

*** zahrnuje 10 tzv. nových zemí EU, tedy státy, které přistoupily 1. 5. 2004

Graf č. 15

Zdroj dat: Vlastní výpočet

7.2 Vyhodnocení salda územních rozpočtů jako % HDP v zemích EU v letech 1999 – 2004

V tzv. starých zemích EU se průměrné saldo územních rozpočtů jako % HDP vyvíjelo od přebytku ve výši 0,14 % HDP v roce 1999 k deficitu ve výši 0,17 % HDP v roce 2004 (Tabulka č. 27). V tzv. nových zemích EU byl v daném období opačný trend, v roce 1999 činil průměrný deficit územních rozpočtů 0,35 % HDP, v roce 2004 klesl na 0,07 % HDP.

7.3 Saldo územních rozpočtů v kontextu celkového salda veřejných rozpočtů v jednotlivých zemích EU

Vliv územních rozpočtů na celkovou fiskální situaci dané země může být různý. Saldo územních rozpočtů se podílí na celkovém saldu veřejných rozpočtů, protože územní rozpočty jsou součástí soustavy veřejných rozpočtů. Může nastat situace, kdy saldo územních rozpočtů a celkové saldo mají stejné znaménko, tedy obě jsou kladná (v případě přebytkového hospodaření) nebo obě jsou záporná (v případě deficitního hospodaření). V tomto případě je smysluplné určit podíl salda územních rozpočtů na celkovém saldu veřejných rozpočtů. Ale

může nastat varianta, že se saldo územních rozpočtů a celkové saldo liší ve znaménku, tj. že územní rozpočty vykazují přebytek a celkové saldo je deficitní nebo územní rozpočty vykazují deficit a celkové saldo je přebytkové. Proto je potřeba u každé země EU rozložit celkové saldo veřejných rozpočtů na saldo územních rozpočtů a saldo ostatních veřejných rozpočtů (saldo ostatních veřejných rozpočtů = celkové saldo - saldo územních rozpočtů). Územní rozpočty zahrnují rozpočty obcí a regionů, ostatní veřejné rozpočty zahrnují rozpočty federální, rozpočty státní a tzv. sociální fondy.

Tabulka č. 28

Rozklad salda veřejných rozpočtů jako % HDP v roce 2001

	Celkové saldo	Saldo územních rozpočtů	Saldo ost. veř. Rozpočtů
Belgie	0,6	0	0,6
Česká republika	-5,9	-0,4	-5,5
Dánsko	2,6	0,4	2,2
Estonsko	0,3	:	:
Finsko	5,2	-0,4	5,6
Francie	-1,6	0,1	-1,7
Irsko	0,8	-0,5	1,3
Itálie	-3,2	-0,2	-3
Kypr	-2,3	-0,1	-2,2
Litva	-2,1	:	:
Lotyšsko	-2	:	:
Lucembursko	6,1	0,1	6
Maďarsko	-3,5	0,1	-3,6
Malta	-6,6	0,1	-6,7
Německo	-2,9	0	-2,9
Nizozemsko	-0,2	-0,1	-0,1
Polsko	-3,7	-0,4	-3,3
Portugalsko	-4,2	-0,4	-3,8
Rakousko	0,1	0,3	-0,2
Řecko	-6,1	0,1	-6,2
Slovensko	-6,6	0	-6,6
Slovinsko	-3,9	-0,1	-3,8
Španělsko	-0,5	0	-0,5
Švédsko	2,5	-0,2	2,7
Velká Británie	0,7	-0,1	0,8

Zdroj dat: Eurostat a vlastní výpočet

Tabulka č. 29

Rozklad salda veřejných rozpočtů jako % HDP v roce 2002

	Celkové saldo	Saldo územních rozpočtů	Saldo ost. veř. rozpočtů
Belgie	0	-0,1	0,1
Česká republika	-6,8	-0,3	-6,5
Dánsko	1,4	-0,1	1,5
Estonsko	1,5	:	:
Finsko	4,3	-0,2	4,5
Francie	-3,2	0,1	-3,3
Irsko	-0,4	-0,4	0
Itálie	-2,7	-0,7	-2
Kypr	-4,5	-0,2	-4,3
Litva	-2,3	-0,9	-1,4
Lotyšsko	-1,4	0	-1,4
Lucembursko	2,1	0,1	2
Maďarsko	-8,5	-0,9	-7,6
Malta	-5,8	0,1	-5,9
Německo	-3,8	-0,2	-3,6
Nizozemsko	-2	-0,5	-1,5
Polsko	-3,3	-0,5	-2,8
Portugalsko	-2,8	-0,4	-2,4
Rakousko	-0,4	0,3	-0,7
Řecko	-4,9	0,1	-5
Slovensko	-7,8	0,2	-8
Slovinsko	-2,7	-0,2	-2,5
Španělsko	-0,3	-0,1	-0,2
Švédsko	-0,3	-0,6	0,3
Velká Británie	-1,6	0,1	-1,7

Zdroj dat: Eurostat a vlastní výpočet

Tabulka č. 30

Rozklad salda veřejných rozpočtů jako % HDP v roce 2003

	Celkové saldo	Saldo územních rozpočtů	Saldo ost. veř. rozpočtů
Belgie	0,1	0	0,1
Česká republika	-12,5	-0,3	-12,2
Dánsko	1	-0,5	1,5
Estonsko	2,6	-0,6	3,2
Finsko	2,5	-0,5	3
Francie	-4,2	0	-4,2
Irsko	0,2	0,2	0
Itálie	-3,2	-0,3	-2,9
Kypr	-6,3	-0,2	-6,1
Litva	-1,2	-0,1	-1,1
Lotyšsko	-1,2	0	-1,2
Lucembursko	0,2	0	0,2
Maďarsko	-6,5	-0,2	-6,3
Malta	-10,4	0	-10,4
Německo	-4,1	-0,3	-3,8
Nizozemsko	-3,2	-0,3	-2,9
Polsko	-4,8	-0,4	-4,4
Portugalsko	-2,9	-0,2	-2,7
Rakousko	-1,2	0,1	-1,3
Řecko	-5,7	0,2	-5,9
Slovensko	-3,8	0	-3,8
Slovinsko	-2,7	-0,1	-2,6
Španělsko	0	-0,3	0,3
Švédsko	0,2	-0,3	0,5
Velká Británie	-3,3	0,2	-3,5

Zdroj dat: Eurostat a vlastní výpočet

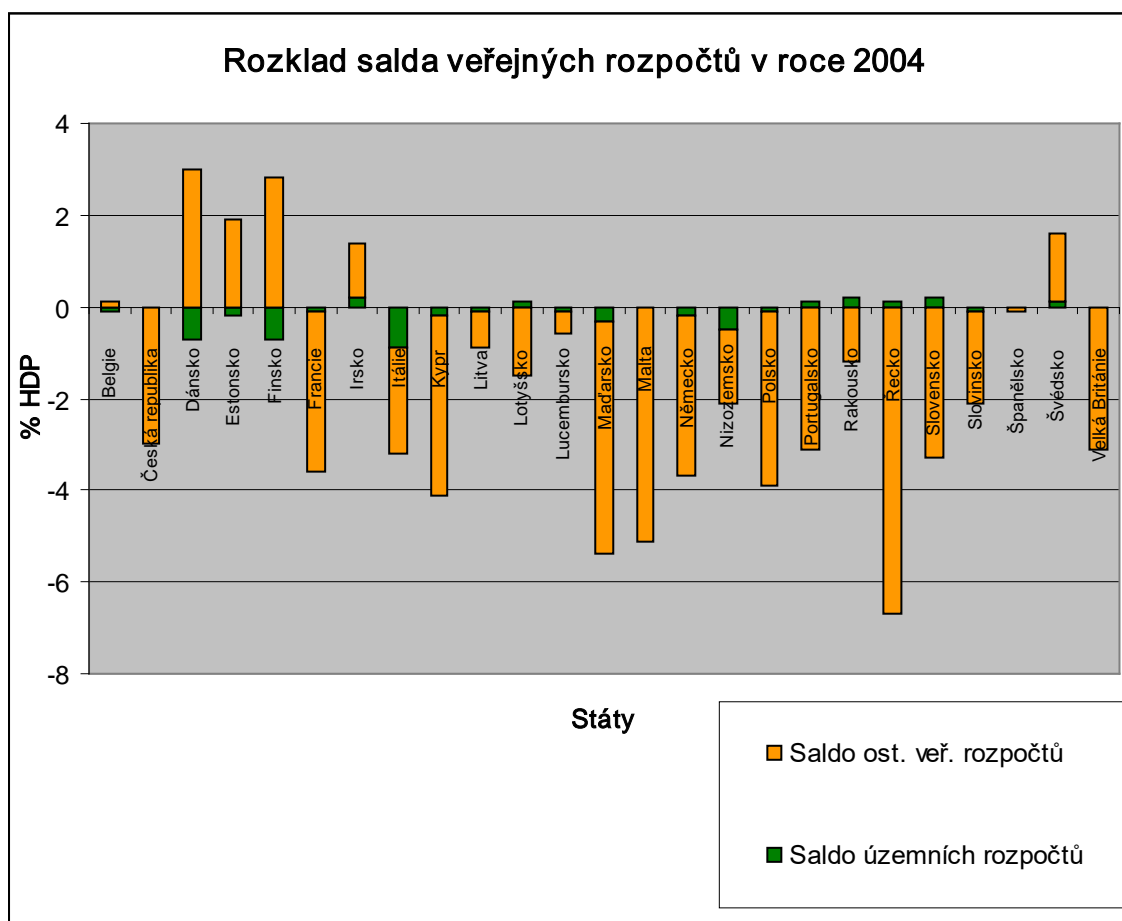
Tabulka č. 31

Rozklad salda veřejných rozpočtů jako % HDP v roce 2004

	Celkové saldo	Saldo územních rozpočtů	Saldo ost. veř. rozpočtů
Belgie	0	-0,1	0,1
Česká republika	-3	0	-3
Dánsko	2,3	-0,7	3
Estonsko	1,7	-0,2	1,9
Finsko	2,1	-0,7	2,8
Francie	-3,6	-0,1	-3,5
Irsko	1,4	0,2	1,2
Itálie	-3,2	-0,9	-2,3
Kypr	-4,1	-0,2	-3,9
Litva	-0,9	-0,1	-0,8
Lotyšsko	-1,4	0,1	-1,5
Lucembursko	-0,6	-0,1	-0,5
Maďarsko	-5,4	-0,3	-5,1
Malta	-5,1	0	-5,1
Německo	-3,7	-0,2	-3,5
Nizozemsko	-2,1	-0,5	-1,6
Polsko	-3,9	-0,1	-3,8
Portugalsko	-3	0,1	-3,1
Rakousko	-1	0,2	-1,2
Řecko	-6,6	0,1	-6,7
Slovensko	-3,1	0,2	-3,3
Slovinsko	-2,1	-0,1	-2
Španělsko	-0,1	0	-0,1
Švédsko	1,6	0,1	1,5
Velká Británie	-3,1	0	-3,1

Zdroj dat: Eurostat a vlastní výpočet

Graf č. 16

Zdroj dat: Eurostat a vlastní výpočet

7.4 Komentář k rozkladu salda veřejných rozpočtů v roce 2004

V roce 2004 měla většina zemí EU deficitní saldo veřejných rozpočtů. Deset států EU mělo deficitní jak saldo územních rozpočtů, tak saldo ostatních veřejných rozpočtů (zahrnují rozpočty federální, rozpočty státní a tzv. sociální fondy). Jedná se o tyto země: Francie, Itálie, Kypr, Litva, Lucembursko, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Polsko a Slovensko (Graf č. 16). Čtyři státy, a to Česká republika, Malta, Španělsko a Velká Británie, měly vyrovnané saldo územních rozpočtů a deficitní saldo ostatních veřejných rozpočtů. Čtyři země – Belgie, Dánsko, Estonsko a Finsko – zaznamenaly deficitní saldo územních rozpočtů, ale přebytkové saldo ostatních veřejných rozpočtů. Pět států, a to Lotyšsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko a Slovensko mělo přebytkové saldo územních rozpočtů, ale deficitní saldo ostatních veřejných rozpočtů. Dvě země, Irsko a Švédsko, dosáhly přebytkové jak saldo územních rozpočtů, tak saldo ostatních veřejných rozpočtů.

8. Závěr

Cílem práce je identifikovat vliv územních rozpočtů na fiskální situaci členských zemí EU, přičemž územními rozpočty jsou míněny rozpočty obcí a rozpočty regionů. Fiskální situace zemí EU je charakterizována dvěma hlavními ukazateli – ročním saldem veřejných rozpočtů jako % HDP a celkovým veřejným dluhem jako % HDP, která jsou konvergenčními kritérii pro vstup do EMU.

Kritérium veřejného deficitu je definováno tak, že poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu v tržních cenách nepřekročí 3%. Ve většině z 15 tzv. starých zemí EU (vstoupily do EU před rokem 2004) probíhal v letech 1999 - 2004 pozitivní vývoj, saldo veřejných rozpočtů bylo přebytkové či jen mírně deficitní. Bylo to vynuceno také potřebou snižovat vysoký veřejný dluh, který u řady zemí z „EU 15“ převyšoval kritériální hranici 60 % HDP. Problémy se saldem veřejných rozpočtů však měly Řecko, Německo, Francie, Itálie a Velká Británie.

10 tzv. nových zemí EU (přistoupily 1.5. 2004) vykazovalo v letech 1999 – 2004 v průměru větší deficit veřejných rozpočtů než tzv. staré země EU, ale na druhou stranu tzv. nové země EU mají v průměru nižší celkový veřejný dluh. Kritérium veřejného dluhu je definováno tak, že poměr veřejného vládního dluhu v tržních cenách k hrubému domácímu produktu nepřekročí 60%.

Vliv územních rozpočtů na fiskální situaci zemí souvisí s fiskálním významem územních rozpočtů. Fiskální význam územních rozpočtů je v různých zemích odlišný. Závisí jednak na rozsahu veřejných financí ve vztahu k HDP, protože územní rozpočty patří do soustavy veřejných rozpočtů, jednak na míře fiskální decentralizace v dané zemi, tedy na míře přiřazení veřejných příjmů a veřejných výdajů na regionální a municipální úroveň. Nejvyšší příjmy územních rozpočtů jako % HDP měly v roce 2004 Dánsko, Švédsko, Finsko, Nizozemsko a Itálie. Nejnižší příjmy územních rozpočtů jako % HDP zaznamenaly v roce 2004 Malta, Kypr, Řecko, Lucembursko, Španělsko a Portugalsko. Nejvyšší příjmy územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů, tedy nejvyšší míru fiskální decentralizace, vykazaly v roce 2004 Dánsko, Švédsko, Irsko, Nizozemsko a Polsko. Nejnižší příjmy územních rozpočtů jako % celkových veřejných příjmů měly v roce 2004 Malta, Kypr, Řecko, Belgie a Portugalsko. Jak příjmy územních rozpočtů jako % HDP, tak míra fiskální decentralizace jsou v průměru vyšší v tzv. starých zemích EU než v tzv. nových zemích EU.

Saldo územních rozpočtů může významně ovlivnit celkové saldo veřejných rozpočtů, tedy fiskální situaci dané země. Většina zemí EU vykazovala v roce 2004 deficitní saldo

územních rozpočtů. Největší deficit územních rozpočtů jako % HDP měly v roce 2004 Itálie, Finsko, Dánsko a Nizozemsko. Vliv územních rozpočtů na fiskální situaci země může být rozmanitý. Saldo územních rozpočtů a saldo ostatních veřejných rozpočtů se mohou vyvíjet i opačným směrem. V roce 2004 mělo deset států EU deficitní jak saldo územních rozpočtů, tak saldo ostatních veřejných rozpočtů (zahrnují rozpočty federální, rozpočty státní a tzv. sociální fondy). Jedná se o tyto země: Francie, Itálie, Kypr, Litva, Lucembursko, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Polsko a Slovinsko. Čtyři státy, a to Česká republika, Malta, Španělsko a Velká Británie, měly vyrovnané saldo územních rozpočtů a deficitní saldo ostatních veřejných rozpočtů. Čtyři země – Belgie, Dánsko, Estonsko a Finsko – zaznamenaly deficitní saldo územních rozpočtů, ale přebytkové saldo ostatních veřejných rozpočtů. Pět států, a to Lotyšsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko a Slovensko mělo přebytkové saldo územních rozpočtů, ale deficitní saldo ostatních veřejných rozpočtů. Dvě země, Irsko a Švédsko, dosáhly přebytkové jak saldo územních rozpočtů, tak saldo ostatních veřejných rozpočtů. Data za rok 2004 také ukázala, že u zemí s větším fiskálním významem územních rozpočtů byl většinou i relativně větší podíl salda územních rozpočtů ve vztahu k saldu ostatních veřejných rozpočtů a naopak.

Přehled literatury

1. BEZDĚK, V.: Pakt stability a růstu – příliš mnoho (politické) kritiky? Konference VŠE: Teoretické a praktické aspekty veřejných financí, Praha, 2004
2. DAFFLON, B.: Local Public Finance in Europe: Balancing the Budget and Controlling the Debt. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, 2002
3. DVOŘÁK, P. – MANDEL, M.: K typologii rozpočtových deficitů. Finance a úvěr, 44, č. 7, 1994
4. HAMERNÍKOVÁ, B.: Veřejné finance. VŠE Praha, 1997
5. HORSKÁ, H.: Pakt stability a růstu – modelína v rukou evropských politiků. Komentář na www.tiscali.cz, březen 2005
6. JÍLEK, M.: Veřejné finance. Jihočeská universita, Zemědělská fakulta, České Budějovice, 2002
7. Kolektiv autorů: Local finance in the twenty five countries of the European Union. Dexia editions, Paris, 2004
8. KOPITS, G.: Fiscal Rules: Useful Policy framework or Unnecessary Ornament? IMF Working Paper, 2001, (č. WP/01/145), pp. 23.
9. OATES, W. E.: Fiscal Federalism. New York, 1972
10. PEKOVÁ, J.: Hospodaření a finance územní samosprávy. Management Press, Praha, 2004
11. SAMUELSON, P. A. – NORDHAUS, W. D.: Ekonomie. Svoboda, Praha, 1991
12. TANZI, V.: Fiscal federalism and decentralization: A review of some efficiency and macroeconomic aspects. Annual World Bank Conference on Development Economics, Washington, 1995
13. TER-MINASSIAN, T.: Decentralization and Macroeconomic Management. IMF Working Paper International Monetary Fund, 1997, (WP/97/155):16.
14. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. Dokument MF a MPO, 2005
15. WILDASIN, D. E.: Fiscal Aspects of Evolving Federations. Cambridge University Press, Cambridge, 1997
16. www.Eurostat - Public revenues, Public expenditures, General government debt, Balance of public budgets, GDP in Countries, 31. 10. 2005
17. www.mfcr.cz - Regulace zadluženosti obcí a krajů, Konvergenční program ČR, 31. 5. 2005

Abstract

The aim of the diploma thesis is to recognize the impact of sub-national government budgets on the fiscal performance in EU Member Countries. The process of analysis has following steps:

- 1) to bring main indicators which characterize the fiscal performance in EU Member Countries – public balance as a percentage of GDP and general government debt as a percentage of GDP
- 2) to find out a fiscal importance of sub-national government budgets in EU Member Countries – revenues and expenditures of sub-national budgets as a percentage of GDP, sub-national budgets revenues and expenditures as a percentage of total public budgets revenues and expenditures.
- 3) to recognize the impact of sub-national budgets on the fiscal performance in EU Member Countries – balance of subnational budgets as a percentage of GDP, balance of subnational budgets in a context of total public balance

In 2004 the impact of subnational budgets on the fiscal performance was different in individual countries of EU. 10 countries had deficit balance of sub-national budgets and deficit balance of other public budgets too, 4 countries well-balanced sub-national budgets and deficit balance of other public budgets. 4 countries had deficit balance of sub-national budgets and positive balance of other public budgets, 5 countries positive balance of sub-national budgets and deficit balance of other public budgets, 2 countries (Ireland and Sweden) positive balance of sub-national budgets and positive balance of other public budgets too.

Keywords

Public finance, Fiscal performance, sub-national government budgets, fiscal importance of sub-national government budgets, the impact of sub-national government budgets on the fiscal performance